תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · מועד

גליוני השס על ראש השנה

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על ראש השנה

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-ראש-השנה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב: 4
דף ג 4
דף ד 4
דף ד: 5
דף ה 6
דף ו 7
דף ו: 8
דף ז 9
דף ז: 10
דף ח 10
דף ח: 10
דף ט 12
דף ט: 12
דף י: 13
דף יא 13
דף יא: 13
דף יב: 13
דף יג 13
דף יג: 14
דף יד 14
דף יד: 14
דף טו 14
דף טו: 14
דף טז 16
דף טז: 18
דף יז 19
דף יז: 20
דף יח 20
דף יח: 21
דף יט 22
דף יט: 22
דף כ 23
דף כ: 24
דף כא 25
דף כא: 26
דף כב: 26
דף כג 27
דף כג: 27
דף כד 27
דף כד: 27
דף כה 27
דף כה: 28
דף כו 28
דף כו: 29
דף כז 29
דף כז: 30
דף כח 31
דף כח: 32
דף כט 33
דף כט: 33
דף ל 34
דף ל: 35
דף לא: 36
דף לב 37
דף לב: 38
דף לג: 39
דף לד 40
דף לד: 40
דף לה 41

דף ב:

תוד"ה בחודש זיו כו' כ' משמע הכא כו' ולקמן משמע כו', נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קע"ה תי' דבסוף ניסן נולדו וסמוך ללידתן נכנס אייר וה"ל כמי שנולדו באייר עצמו א"נ איכא למימר דכיון שנולד בסוף חודש ניסן הדבר ידוע דבאייר מתפתחין עיניו ורואה את העולם מש"ה קרי לי' חודש שנולדו בו זיותני עולם עכ"ל וע' ביצה ו' ב' דאפרוח שלא נתפתחו עיניו מיקרי עדיין שורץ על הארץ ויש נפקותא בכ"ז לנשבע על הנולד בסוף ניסן שהוא נולד באייר כו' שלא יולקה משום שבועת שקר ואם דבשבועה הולכין אחר לשון בני אדם מ"מ אם מתרץ דיבורי' ואומר שבלשון חכמים הי' אולי אין להלקותו וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קע"ב:

דף ג.

חדא דלא אשכחן שני בשבת דכתי' נ"ב ע' ספרא צו במכילתא דמילואים עה"כ ויהי ביום השמיני ע"ש דאמר ונאמר להלן ויהי ביום השלישי אין אנו יודעים אם שלישי לשבת כו':

דף ד.

בשביל שיחיו בני, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' קנ"ז ד"ה ומי שנדר ע"מ שיחיו בניו כו' ושם סי' ק"ס עש"ה וע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' רי"א ומש"ש בגליון:

שם ר"ש אומר ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחלה, נ"ב ראיתי בספר אחד שמביא קושית העולם דא"כ לר"ש ל"ל קרא דשלהי כריתות דחייבי חטאות ואשמות אין יוה"כ מכפר ת"ל מדבעי' בהו ג' רגלים כסדרן לבל תאחר ואי איתא הרי כבר כיפר עליו יוה"כ ואין עליו חיוב הקרבן עוד ונ' דצריך קרא לאומר אחטא ויוה"כ מכפר והי' מזיד בלאו ושוגג בכרת דחייב חטאת לר"ש ע' שבת ס"ט א' ובכה"ג אין יוה"כ מכפר ולפי"ז אדרבה תבוא דעת ר"ש לטעמי' ורבנן דפליגי עלי' נמי לטעמייהו דפליגי בשבת שם אהך דר"ש עש"ה ואולם יל"ע עוד אם בעברו את הלאו בסמיכה על היו"כ לא יכפר היוה"כ גם על הכרת ששגג בו ואכ"מ להאריך:

שם תוד"ה ומעשרות כ' וקצת תימא דלא חשיב הכא תרומה וביכורים כו', נ"ב יש לעיין ג"כ מדוע לא חשיב מתנות זרוע ולחיים וקיבה ע' פרי תואר יו"ד סי' ס"א סק"ג דכ' דעובר עליהן משום בל תאחר:

שם כ' ושמא בכלל מעשר איתנהו כו', נ"ב כזה מצינו בכמה דוכתי וע' תוספתא מעשרות פרק ב' ומה בשעה שיש עלי' זיקת שלשה מעשרות כו' וכן להיפוך מצינו דקרי תנא למעשר תרומה ע' רש"י מנחות נ"ד ב' ד"ה תורמין דכ' לאו תרומה ממש אלא מעשר וע' שבת נ"א א' ואינו חושש משום מעשר ובס' חידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שם כ' וז"ל ולא נקט שאינו חושש משום תרומה משום שדרך התנא למתני דבר הצריך לו אבל תרומה א"צ לזה דבקל יכול לפטור דחטה אחת פוטרת את הכרי ולכך תני ואינו חושש משום מעשר עכ"ל וצ"ע למה הוצרך לזה דתיבת מעשר כולל ג"כ תרומה:

שם גליון הש"ס ד"ה גמ' כו', נ"ב ויבמות ס' ב' וע"ע ב"ב קס"ט א' וכן הי' רשב"ג אומר וכזה עוד שם קע"ג ב':

דף ד:

לומר שזה אחרון, נ"ב מה שרמז הכתוב דין הכסדרן דרך זה לומר שזה אחרון מובן עפמ"ש בחידושי הר"ן דטעמא דאצריך קרא כסדרן [לדעת ר"ש דאיהו הוא דדריש בעלמא טעמא דקרא] הוא כדי שיהי' הרגל האחרון שעוברין בו בבל תאחר שוה לכל שכל העוברין יהיו עוברין בו ויהיו הכל מפשפשין בו בנדריהם ונדבותם ומתוך כך יהי' כל אחד נזכר מחבירו עכת"ד וא"כ עיקר הסיבה לג' רגלים כסדרן הוא הרגל האחרון כדי שיהי' האחרון שוה בכל ולכן רמז דרך זה לומר שזה אחרון :

שם מקיש חג השבועות לחג המצות כו', נ"ב מהיקיש זה ילפי' ג"כ היתיר מלאכת אוכל נפש בשבועות שלא הוזכר במקרא בו בעצמו וע"ל דכמו דילפי' יו"ט דפסח דורות מפסח מצרים בג"ש דמקרא קודש להתיר יו"ט דפסח דורות במלאכת א"נ כמבואר במכילתא ה"נ ילפי' כל המועדים שנא' בהן מקרא קודש בג"ש הנ"ל מפסח מצרים ועוד יש היקיש אחר דאמרי' בפ"ק דשבועות אמר קרא אלה תעשו לד' במועדיכם הוקשו כל המועדים כולם זה לזה ואפי' רבנן דלית להו היקישא שם לעניין כפרות שעירין מ"מ אית להו היקישא לעניין איסורי מלאכות והיתירן שעניין המקרא מדבר יותר מזה מקרבנות וקאי היקישא לדידהו רק ע"ז לא אקרבנות וא"ל א"כ יוה"כ נמי איקרי מועד ונאמר בו מקרא קודש ונתיר בו אוכל נפש דז"א חדא שאין אוכל נפש ביוה"כ שהרי אסור בו אכילה ושתי' כו' ועוד אין ללמוד מפסח רק הדומה לו שהוא בלאו כמותו לא יוה"כ דחמור ממנו דבכרת כו', ס' יריאים סי' קט"ו, קי"ו וצ"ע דביוה"כ נמי האיכא קטנים וחולים של סכנה ולישתרי מלאכה עבור א"נ דידהו וע' רש"י עירובין ל' ב' ד"ה שמערבין לגדול ועוד תקשי לר"ל דח"ש מותר מה"ת א"כ כזית דהיא אכילה הרי מותר לגמרי ביוה"כ מה"ת

וא"כ הרי יש אוכל נפש גם ביוה"כ וגם יל"ע דעכ"פ לישתרי ביוה"כ מלאכות עבור הנאה מטעם מתוך שהותרה לצורך א"נ כו' דנהי דאין א"נ מפאת התענית מ"מ אטו מי שהוא חולה ואין ביכולתו מפני חליו לאכול כזית במעת לעת אטו יאסר במלאכות שאר הנאות ביו"ט ובוודאי דלא עדיפא המניעה מפאת איסור התענית ממניעה עצמותית מחמת חולי ומצאתי בשו"ת מהר"י ברונא סי' פ"ב כ' בשם מהר"י ווייל דמי שמתענה ביו"ט אסור לעשות מלאכה דהא אוכל נפש לדידי' ליתא א"כ ממילא איתסר כל מלאכה כו' עכ"ל ע"ש וצ"ע:

שם לעניין פז"ר כו', עמ"ש תוס' בביאור אות הרי"ש בשם ר"ח וכ"ה ברי"ף סוכה סוף פרק לולב וערבה וע' שו"ת נחלת שבעה סי' י"ח ולענ"ד י"ל דאות הרי"ש הוא נוטריקון "רב" והכוונה לעניין חיוב קבלת פני הרב ברגל כדלקמן ט"ז ב' דהוי שמיני עצרת רגל בפ"ע לעניין זה דאפי' הקביל פניו בסכות חייב להקביל שנית בש"ע וע"ע מ"ש בגליון יומא ג' א':

שם תוד"ה תפשת כ' כל שמשמעו מרובה כו' שתי מדות כו' וכי למה בא הכתוב כו', נ"ב כן אמרי' גם בל' בני אדם ע' שו"ת הרא"ש כלל ס"ח אות י"ד:

דף ה.

תוד"ה מה חג המצות כו' כ' ואפי' בשאר ימות השנה אם מביא קרבן טעון לינה כדתני' בסיפרי כו' מניין לרבות עופות ומנחה כו', נ"ב ע' ס' מלחת חינוך מצוה קל"ו כ' בשם אחד מתלמידיו דזה טעם הרמב"ם פ"ה מכלי המקדש ה"ז שכ' דהכהן הגדול צריך להיות ביתו בירושלים ואינו זז משם והכסף משנה לא הראה מקור וכ' דטעם הרמב"ם משום מנחת חביתין שמביא הכ"ג בכל יום וע"כ טעון לינה בירושלים תמיד ולכן אינו זז מירושלים ע"ש ואולם לענד"נ מקור הרמב"ם ממשנה סנהדרין י"ח א' ויוצא עמהן עד פתח שער העיר ומשמע דאסור לו לצאת מחוץ לירושלים ואולי טעם המשנה עצמו מפאת המנחת חביתין שמביא ואולם בסנהדרין י"ח ב' שם משמע דהכ"ג אפשר לו להיות מן הסנהדרין וצע"ק להנ"ל דאיך יכול להיות מן הסנהדרין שמא יצטרכו לצאת למדידת עגלה או להוסיף על העיר כו' ע' סנהדרין י"ד ב' והכ"ג הרי אסור לו לצאת מירושלים וי"ל דלצורך מצוה שרי דרק אם יוצא לצורך עצמו הוי זה נגד חיוב הלינה משא"כ לצורך מצוה נחשב עדיין שפיר דירתו ולינתו בירושלים כיון דלמצוה הוא שיצא ובגמרו מצותו יחזור וכן בישיבת א"י אף דהוא מצוה ואסור לצאת מ"מ שרי לצאת ללמוד תורה ולישא אשה ועוד דברים כמבואר פ"ק דע"ז וא"ל דא"כ שם י"ח א' נמי ישתרי לו לצאת לצורך הלוית המת

י"ל דשם כבר קיים מצות הלוית המת מדינא דבד' אמות הוי לוי' ולא חשיבא היציאה צורך מצוה כ"כ ואולם בהך דסנהדרין י"ח א' י"ל עוד דטעמא דר"מ מפאת קרא דומן המקדש לא יצא וס"ל דכולי' ירושלים קרוי מקדש וכפיה"מ להרמב"ם להלן ריש פרק יו"ט ואף דאמרי' בסנהדרין שם י"ט א' דר"מ מפרש לקרא מקדושתו לא יצא מ"מ י"ל דבעי לקיומי גם פשטא דקרא דכתי' מקדש ומקיימינן לי' בכולי' ירושלים דקרוי ג"כ מקדש ולפי"ז ר' יהודה דפליג שם בסנהדרין אר"מ י"ל דס"ל כראשונים החולקים על הרמב"ם הנ"ל וס"ל דאין ירושלים קרוי מקדש ולכן ס"ל לר"י דאין יוצא מן המקדש ממש ולפי"ז יתכנו ביותר דברי הרמב"ם להלן דכ' דבריו בפירוש המשנה כיון דסתם מתני' ר"מ ולר"מ הא כולי' ירושלים קרוי מקדש וכנ"ל וי"ל עוד טעמא דר"מ בהך דסנהדרין דאסור לו לצאת חוץ לעיר משום דרק בעיר שיש בה מבואות אית לי' היכירא במה שהן נכסין ממבוי והוא בא בה עש"ה בסנהדרין ומשא"כ בחוץ לעיר דאין שם היכיר חיישי' שמא יתקרב אל המת ואתי למינגע או דהחשש שמא ילך עד בית הקברות ויבא ליכנס לביה"ק וע"כ עשו גדר שלא ילוה רק עד פתח שער העיר ובאתי רק להעיר:

דף ו.

ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך, נ"ב עניין הדרש עפ"י גמ' שבועות גמר בלבו מניין ת"ל כל נדיב לב וא"כ למה כ' כאן מוצא שפתיך תשמור ה"ל למיכתב נדבת לבך תשמור דבלא רצון הלב אם אמר בפיו לבד ולבו לדבר אחר הא לא מהני דבעי' פיו ולבו שוין ואם גמר בלבו הרי רצון הלב לבד מחייב ולמה תליי' קרא במוצא שפתים וע"כ דועשית דבתרי' הכוונה אזהרה לב"ד שיעשוך וזהו בהכרח רק בדיבור דא"א לידע מה שבלבו וע"כ הוכרח לומר ג"כ מוצא שפתיך, מס' בניין אריאל חלק בית תלמוד דל"א ע"א בתוספת נופך ואם כי דבר חכמה אמר עכ"ז גוף הערתו דמדוע כתי' מוצא שפתיך אחרי שחל גם בלב דוגמתו מצינו ג"כ בסנהדרין פ"ז א' דברי אלו החרמין הערכין וההקדישות ופירש"י דדברי היינו דיבור וע"כ נדרש אחרמין וערכין והקדישות דחלים ע"י דיבור הפה ע"ש וק' ג"כ דלמה תלינהו קרא בדיבור אחרי שגם במחשבה חלים ואילו בדיבור לבד בלא מחשבה הרי אינם חלים וצ"ל דדיבר קרא בהווה שדרך המקדיש לפרש הקדישו בדיבור פיו:

שם כגון דאמר הרי עלי עולה ע"מ שאיני חייב באחריותה, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' רכ"ט:

שם וצדקה מחייב עלה לאלתר, נ"ב ה"מ אם מאחרה משום צרות עין אבל אם מאחרה כדי ליתנה לעני הגון אינו עובר בבל תאחר, ס' יריאים סי' שי"ז וע"ע בסוגי' דכאן אריכות בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרצ"ח:

שם כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' י"ב:

שם תוד"ה על כ' לא דמי למתנה עמש"ב, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רמ"ג וע' בריטב"א כאן וע' ירושלמי ב"ק פ"ט ה"ה האומר ערכי עלי ע"מ שלא לסדר מחפץ פלוני כו' זאת אומרת כו' עש"ה ובמראה הפנים שם ד"ה זאת אומרת עש"ה:

דף ו:

בכל יום ויום עובר בבל תאחר, נ"ב יל"ע מדוע לא אמר בכל רגע ורגע עובר בבל תאחר ואולי באמת בעבירת ג' רגלים הי' לו לעבור בזה רק פעם אחד בבל תאחר ומכאן ואיליך לא הי' ראוי להיות בו תורת בל תאחר רק תורת זריזין מקדימין ורק כיון דלילה אינו זמן הקרבה נמצא דמשעבר היום הרי הוא מסתלק מן המצוה לכן עבירת היום בלי הקרבה ה"ל איחור חדש ועובר בכל יום בבל תאחר וע' רמב"ם ה' מילה פ"א ה"ב דכ' ג"כ וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול את עצמו הרי הוא מבטל מ"ע עכ"ל ואולי גם שם הטעם לפי מאי דקיי"ל דמילה שלא בזמנה ג"כ אינה נוהגת רק ביום כמבואר ברמב"ם שם ה"ח וא"כ ג"כ הטעם כנ"ל ואולם בזכרוני מראשונים דכתבו לעניין חמץ דאם אינו משבית החמץ בפסח אזי בכל רגע ורגע עובר אעשה דתשביתו ומצאתי בפנ"י ברכות דכ"ו ע"א ד"ה איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה כו' עמד אהך דכאן דאמר בכל יום ויום כו' ולא אמר בכל שעה ושעה כו' וכ' דאפשר דילפי' לי' מדכתי' גבי קרבנות דבר יום ביומו משמע דלעניין שעות היום אין חילוק כלל עכ"ל ז"ל וע' דוגמת זה לקמן ט"ז א' דדבר יום ביומו משמע פעם אחת ביום ולא בכל שעה משעות היום עש"ה ולפי"ז נ' דגם זריזין מקדימין לא שייך גבי קרבנות כל שהוא באותו יום עצמו וע' תוס' יומא כ' ב' ד"ה היכי מקדימינן דכתבו לפי גירסא אחת סברא דזריזין מקדימין לעניין תרומת הדשן ע"ש ולהנ"ל י"ל דלרש"י שם דלית לי' גירסת התוס' עש"ה היינו טעמא משום דכל מילי דמקדש ילפי' להו מקרבנות ולכן גם לעניין תרומת הדשן לא שייך הך דזריזין מקדימין לבל לאחרו מחצות הלילה עש"ה ועמ"ש עוד ביישוב גירסת רש"י הנ"ל על הגליון פסחים ד' א' עש"ה וע"ע פנ"י שבת ט' ב' ד"ה בגמ' הי סמוך למנחה אילימא סמוך למנחה גדולה כו' ועמ"ש על הגליון זבחים י"א ב' ונזיר ס"ו א':

שם שנה תמימה רבי אומר מונה ג' מאית וששים וחמשה יום כמניין ימות החמה וחכ"א מונה י"ב חודש מיום ליום ואם נתעברה שנה נתעברה לו, נ"ב דוגמתו תוספתא נגעים פ"ט כבשים בני שנה האמור בתורה ג' מאות וששים וחמשה כנגד ימות החמה דברי רבי וחכ"א מאחד בניסן לאחד בניסן מט' באב לט' באב ואם נתעברה לו שנה נתעברה וע"ע תוספתא תענית פ"ק:

שם אשה מה היא בבל תאחר, נ"ב ע' תוס' ב"ב קס"ו א' ד"ה נכנס לב"ד:

שם רש"י ד"ה מאן תנא כ' ת"ק דלא איירי בשנה בלא רגלים נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' י"ב שם:

דף ז.

דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי קבלה למדנו, נ"ב כעין זה יומא ע"א ב' דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו:

שם יצא אלא שחיסר מצוה, נ"ב כל' זה מנחות ל"ח א':

שם שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה, נ"ב יומא ל"ה ב', ב"מ קי"ח א', מסורת הש"ס וע"ש בב"מ דהוא פליגתא דר' יוסי ורבנן דרבנן חיישי לשמא לא ימסרם יפה יפה ור' יוסי לא חייש ודוגמא לזה ביבמות ל"ה א' דרבנן חיישי שמא לא נתהפכה יפה יפה ור' יוסי לא חייש וע"ע חולין ק"ט א' פלוגתא אי חיישי' שמא לא ניער יפה יפה וע"ע דוגמא ביצה ז' א' אימר לא בדק יפה יפה ודוגמת הך דביצה עוד בנדה ס"א א' אימר לא בדקו כל צרכו וגוף הך דכאן דיחיד שהתנדב משלו כשירין בלבד שימסרם לציבור ע"ע כזה מנחות כ"א ב' דמייתי ומסר להון לציבור וכזה צ"ל גם שם נ"א ב' דאוריתא מדציבור כיון דחזו דקא מידחקא לשכה תקינו דליגבו מיורשים כו' וצ"ל ג"כ דהיורשים מסרי לציבור כיון דצריך להיות מדציבור מדאוריתא וצריך גם שם טעם מדוע לא חיישי' לשמא לא ימסרו יפה כו' וע' תוס' יומא ל"ה ב' ד"ה ניחוש ולא הביאו שם מהך דמנחות נ"א ב' וע"ע תוס' מנחות צ' א' ד"ה מארבע וע"ע שו"ת ח"צ סי' פ"ד מש"ש תוך התשובה ואפי' יחיד אינו מתנדב ומביא כחכמים דקיי"ל כותייהו ואף ר' יוסי דס"ל דיחיד מתנדב ותימצי לומר דבגוף הקרבן נמי ס"ל לר' יוסי דיחיד מתנדב כו' עש"ה וע' תוס' שבועות י"ד א' ד"ה דלא מש"ש או אם בא אחר וזיכה שעיר לציבור כו' עש"ה ודע דמצינו גם להיפוך דציבור מסרו ליחיד בירושלמי יומא פ"א ה"א דמילואים קרבן יחיד ופריך והתני קרבן ציבור ומשני נתנדבו ציבור ימסרום להם:

דף ז:

המשכיר בית כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' קע"ה:
שם ותנא דידן כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' מ"ב:
שם ר' שישא ברי דר' אידי אמר כי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה מידי דתלי במעשה לא קא חשיב, נ"ב ע' כזה לר' שישא ברי' דר' אידי ובהיפוך בנדה ח' ב' ר' ששת ברי' דר' אידי אמר כי קתני מידי דתלי במעשה מידי דלא תלי במעשה לא קתני:

דף ח.

דכתי' כו' בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחודש מתכסה בו כו', נ"ב כפי פשוטו של מקרא פי' בכסה הוא בזמן הקבוע ליום חגנו ורק משום דלפי כוונת הפשט הוי לי' למיכתב בכסא באל"ף לבסוף ושינה לכתוב בה"א לכן דריש לי' מל' כיסוי שהחודש מתכסה בו וע' סנהדרין צ"ו ב' אין כסא אלא זמן שנא' בכסא ליום חגנו כו' והיינו דשם מביא השס את המקרא לראי' כפי כוונת הפשט שלו וכיון דלפי כוונה זאת הי' לו להיות נכתב באל"ף לכן הביא השס תיבת בכס"א באל"ף לומר דכוונת הפשט שלו הוא כך כאילו הי' כתוב באל"ף דפירושו זמן דמה שנשתנה להכתב בה"א הוא רק לדרשא דכאן איזהו חג שהחודש מתכסה כו':

דף ח:

יובלות בי' בתשרי הוא כו', נ"ב ע' חידושי הר"ן כאן דהקשה דהא ביו"ד בתשרי הוא רק שילוח עבדים וזה בלא"ה לא שייך בי' ל' ר"ה כיון דאינו דבר הנמשך שנה ויום זה ראשיתו רק יום הא' מוציא מיד העבדים לחירות ונעשה הכל ביום זה כלולב בא' דסכות ומצה בא' דפסח עש"ה ונלענ"ד בזה דאין העניין דיום א' דיובל מוציא העבדים לחירות ומחזיר השדות לבעליהן רק העניין דשנת היובל כולה היא שנת חירות היינו דיש אל שנה זאת עניין זה שנותנת חירות למשועבדים וכל רגע ורגע שבה פועלת זה וע"כ העבד שמשועבד לזולת הנה בשנה הזאת נותנת לו חירות ומפקעת שיעבודו ונעשה אז של עצמו לא שמקנתו לעצמו אלעולם ורק כל שנתה היא שפועלת זה שנותנת חירות בשעתה והוי העבד אז מכח זה של עצמו בלתי של הזולת משועבד לו וכיון דהוא אז של עצמו ממילא נשאר גם אחר היובל של עצמו כסברת הריטב"א שלהי גיטין דהאומר שדי זו שלך היום נשארת של המקבל לעולם דכיון דפסקה פסקה דומי' דהיום אי את אשתי כו' עש"ה וכן בשדות כיון דחלוקת א"י היתה בקלפי ואורים ותומים הנה כל מה שנפל

בגורל לאחד עניינו ששדה זו שייכית לו בעצם כי ברירת שמים איננו דבר מקריי חלילה רק וודאי נברר לכל אחד את השייך לו בעצם כפי עניינו [וזהו ג"כ מה שמצינו הכרזה בשמים ע"ז שדה פלונית לפלוני] וע"כ אם מוכר שדהו לאחר הוא שיעבוד אל השדה מה שהיא של הזולת איש אשר בלתי שייכה לו וע"כ ג"כ שנת היובל שהזמן נותן חירות לכן נותן ג"כ חירות אל השדה ונעשית השדה אז של בעלי' אשר לו היא שייכה ואינו שיעבוד לה מה שהיא שלו וממילא נשארת גם אחר היובל שלו מטעמא דכיון דפסקה כו' ודו"ק היטיב מאוד וא"כ הא שייך שפיר ל' ר"ה כיון דכל השנה לה דבר זה שכל רגע ורגע שבה נותן חירות ויום הראשון שפיר הראש שבו התחלת נתינת החירות ואף דרגע הראשונה שנתנה החירות לעבדים כו' ונעשו ברגע ההיא של עצמן שוב גם אח"ז נשארים ממילא של עצמן מטעמא דכיון דפסקה כו' ואין צריכים לפעולת היובל עוד אין מזה קושי' דזהו רק שאין צריכים ואין שם מי שיקבל הפעולה אבל היובל מצד עצמו הרי יש לו זה כל השנה שכל השנה פועל החירות אלא שאין שם משועבד עוד שיקבל הפעולה [ואם מתחדש שיעבוד היינו המוכר שדהו בשנת היובל או המוכר עצמו לעבד ביובל היא פועלת בפועל לבל להניח חלות מכיר' זאת או להפקיעו מצד היותה פועלת החירות ואין נפקותא בזה דאפי' לא הי' עוד כלל מציאות משועבד שיקבל הפעולה מ"מ אין חילוק בזה בעצם היובל כי היובל מצד עצמו פועל בשוה כל שנתו עניין החירות אלא שאין שם מקבל ויום הראשון שפיר ראש לעניין השנה הזה דו"ק מאוד כי עמוק] ואולם הר"ן לא הוי מצי למיחת לזה דאיהו ז"ל ס"ל בנדרים סוגי' דבר פדא דלא אמרי' בממון כיון דפסקה כו' וקניין לזמן בכלות הזמן חוזר הדבר לבעליו וא"כ ע"כ בהתחלת היובל מקנה העבד לעצמו אלעולם וכן בשדות וע"כ שפיר קשיא לי' דא"כ הא אין כאן עניין ראש לשנה שהרי אין הדבר נמשך בשנה ומשא"כ לריטב"א גיטין הנ"ל שפיר י"ל כן וכנ"ל ודו"ק כי הדברים עמוקים מאוד וע' ציונים לתורה כלל ל"ט:

שם הא מני ר' ישמעאל כו', נ"ב קצ"ע דסוף סוף גם לר' ישמעאל כו' איך אפשר לקרוא לר"ה של יובל ר"ה והרי המקרא קורא ליוה"כ שלו ר"ה וכמ"ש ביחזקאל מ' בראש השנה בעשור לחודש ובערכין י"ב א' איזהו שנה שר"ה בעשור לחודש הוי אומר זה יובל וע"כ צ"ל דמה דכתי' וקדשתם וגו' גזה"כ הוא דמתקדש עוד י' ימים קודם ר"ה שלו והוא עניין תוספת וא"כ הא אין שייך למיקריי' ר"ה בשביל זה דאל"כ איך תני באחד בתשרי ר"ה לשמיטין הרי גם לשביעית יש תוספת שלשים יום והול"ל באחד באלול ר"ה לשמיטין ולומר דהיובל יש לו ב' ראשים ר"ה ויוה"כ או דל' דברי קבלה לחוד ול' חכמים לחוד כ"ז דוחק וע' תוס' נדרים דכ"ג ד"ה רבא אמר דכתבו דאע"ג דתנן שם עומד אדם בר"ה

ומתנה כו' מ"מ נהגינן שפיר לומר כל נדרי ביוה"כ משום דאשכחן יוה"כ דאיקרי ר"ה כדכתי' ביחזקאל בר"ה בעשור לחודש כו' ע"ש ומשמע דמפאת מקרא זה הוי יוה"כ ר"ה גם בל':

שם מר"ה עד יוה"כ לא היו עבדים כו', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רמ"ה:

שם תוד"ה שהחודש כו' כ' והר"ר משולם מפרש כו', נ"ב ע' ירושלמי שבועות פ"א ה"ד דס"ל שם לחד מ"ד באמת כן דאין שעיר ר"ח קרב בר"ה ע"ש דאמר אלא זה וזה מחמת ר"ה כצ"ל ע"ש בפני משה) וקושית הר"ת מן התוספתא היא ג"כ בירושלמי שם ע"ש כולה סוגיא:

דף ט.

כל האוכל כו', נ"ב בזכרוני משו"ת רע"א ז"ל דנסתפק אם חיוב אכילת עיוה"כ נוהג גם בנשים מי אמרי' דה"ל מ"ע שהז"ג א"ד הואיל וכתבו הטעם כדי שיהי' לו כח להתענות ביוה"כ א"כ נשים נמי דאיתניהו בתענית יוה"כ חייבות ג"כ באכילת עיוה"כ והנה גוף הדין מבואר במהרי"ל ה' ערב יום כפור וז"ל שאלו למהר"י סג"ל על שנדרה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין רק בשבתות וימים טובים מה דינה בעיו"כ והשיב דמותרת לאכול כל רצונה ולשמח לבה ביום זה דנמי מיתקרי יו"ט עכ"ל הרי דבאשה איירי ופשיטא לי' דחייבת:

דף ט:

מקרא נדרש לפניו כו', נ"ב ע' מסורת הש"ס וגליון הגרע"א ז"ל וחמש מקראות שאין להם הכרע לכאורה נמי שייכי בפלוגתא אי מקרא נדרש לפניו או לאחריו וע' מה שציינתי ביומא נ"ב א' בגליון וע"ע שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ה' ד"ה נחזור להנ"ל מש"ש ובאמת זה תלי' בפלוגתא אי מקרא נדרש לפניו כו' וע' מה שהביא שם מן הריטב"א ריש לולב הגזול דהספק אי שאול כשר בשאר הימים במקדש תלוי בפלוגתא אי מקרא נדרש לפניו דאז קאי תיבת לכם רק אולקחתם דלקמי' ובעי' שפיר לכם כל ז' ומשא"כ אי נדרש לאחריו אז קאי אביום הראשון דבתרי' ובעי' לכם רק ביום הראשון ע"ש ודע דהא דמבואר בנדרים ט"ז ב' דטעמא דנדר חל ע"ד מצוה ולא שבועה משום דנדר איסור חפצא ושבועה א"נ הנה למ"ד מקרא נדרש לפניו ולא לאחריו א"צ לטעם זה רק מגזה"כ נדר חל ע"ד מצוה ולא שבועה עש"ה בריטב"א ונימוקי יוסה שעל הרי"ף ורמב"ן ונ"מ לעניין מ"ש התוס' שבועות כ"ה א' ד"ה מה דאם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה גם שבועה חלה כיון

שאוסר החפץ ע"ש ולהנ"ל למ"ד מקרא נדרש לפניו ולא לאחריו אפי' בכה"ג לא תחול השבועה ודו"ק ויש לחדש בזה הרבה ואכ"מ:
שם דכ"ע דרור לשון חירות כו', נ"ב כזה מגילה י"ב א' ודר וסחרת כו' שקרא דרור לכל בעלי סחורה:
שם תוד"ה כאילו כו' כ' אבל השתא ודאי אסור להתענות, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' כ"ו:

דף י:

בתשרי נולדו אבות, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קע"ד:
שם בר"ה נפקדה כו', נ"ב ע' שו"ת מעיל צדקה סי' מ"ג:
שם רש"י ד"ה צריך שלשים ושלשים כ' ול' לתוספת כר"א, נ"ב ע' נוב"י חיו"ד סי' פ"ז פ"ח:

דף יא.

בניסן עתידין ליגאל, נ"ב כן פסק בס' הפרדס לרש"י סי' ט' בסופו:
שם אכתי בשיתא כו', נ"ב ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קי"ב:

דף יא:

דתני' בשנת כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רי"ד:
שם ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם, נ"ב ברכות נ"ט א':

דף יב:

תוד"ה התבואה כ' יצא פחות משליש שאינו נזרע ומצמיח, נ"ב כזה סנהדרין ס"ט א' ע"ש ברש"י ד"ה שלא הביאה שליש ותוספתא תרומות סוף פרק ב':

דף יג.

כל מדות חכמים כן הוא, נ"ב ע' מסורת הש"ס וע"ע כזה ב"ב כ"ג ב' ע"ש בתוד"ה ועל דא וע' שו"ת הרא"ש כלל י"ט אות ו':
שם דאקריבו עומר והדר אכלי, נ"ב ע' שו"ת לחמי תודה למהר"י באסאן ז"ל סי' ט"ז:
שם תוד"ה דאקריבו כו' כ' שניי' היא שמ"ע דוחה ל"ת, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רמ"ח:

דף יג:

צובר גרנו לתוכו, נ"ב כל' זה אהלות פי"ח מ"ב:
שם יש בילה, נ"ב ע' מסורת הש"ס וע"ע מזה דמאי פ"ה מ"ה ובר"ש ושאר מפרשים שם ובר"ש חלה פ"ג מ"ח וע' מכות ד' א' חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול כו' ע"ש כולה סוגי':
שם לכל אין בילה חוץ מיין ושמן, נ"ב ע' תוספתא תרומות פרק ג' אמרו לו אין קרוי לח אלא יין ושמן בלבד ע"ש:

דף יד.

תוד"ה ונהג כ' אלא מפרש בירושלמי כו', נ"ב הוא בירושלמי בפרקין ה"ב ע"ש וע"ע ירושלמי מעשרות פ"ד ה"ד וליידה מילה שאם היתי' שניי' נכנסת לשלישית שהוא מפריש ופודהו ונותנו לעני:

דף יד:

מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע, נ"ב ע' חלה פ"ד מ"ז בפיה"מ להרמב"ם והנהיג העם זמן לקולא כשתי הדיעות כו' ואח כ חזרו לנהוג כו' וצ"ע איך היו חכמים מניחים אותם תחלה לנהוג קולי ב' הדיעות וע"ש בר"ש:

דף טו.

יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת כו', נ"ב כל' זה חגיגה כ"ו א':
שם ובת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר, נ"ב הטעם דכיון דבשביעית היתי' הפקר כשנכנסה שמינית בעלי' מהפקירא קא זכו בה ומש"ה פטורה מן המעשר, חידושי הר"ן ומכאן תשובה לדעת האומר דשביעית אינו הפקר מאיליו רק דמצוה על הבעלים להפקיר ודו"ק וע' ס' אהבת חסד נדפס מחדש להרב הגה"ק מטשעחאנאוי ז"ל מש"ש בנדרים מ"ב ע"א:

דף טו:

במקום איסורא כי נהגו שבקינן להו, נ"ב ע' דוגמת ב"מ ע' א' וחולין ס"ג א' אטו במנהגא תליא מילתא וע' שו"ת באר שבע סי' כ"ב ושו"ת חות יאיר סי' פ"א וע' שאלתות פ' ויקהל ד"ה ברם צריך מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בפורים וע' ס' הפרדס לרש"י סי' כ"ה

דכ' שם דמנהג מבטל את ההלכה בעניין קריאת הפטורה ע"ש וע"ע ס' הפרדס שם סי' ל' ועוד שם סי' קע"ד וקע"ה וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שנ"ט ועוד שם באריכות סי' תקמ"ה ועוד שם ח"ג סי' תתק"י במש"ש ואפי' את"ל שהם קפוסיין מנהג מבטל הלכה כו' ע"ש בארוכה וע"ע שם סי' תתקל"ב עש"ה וע"ע שם אריכות בסי' תתקס"ב עש"ה וע"ע שם סי' תתקס"ז וע' תוספתא כתובות פ"ו וכן כל מקום שנהגו כו' אין משנין ממנהג המדינה ע"ש ומצינו כמה דוכתי בגמ' שמביאין האמוראים ראי' ממנהג עמא דבר ע' ברכות מ"ה א' פוק חזי מאי עמא דבר וע"ש במסורת הש"ס ובפסחים נ"ד א' וכן עמא דבר וגם לתנאים מצינו כן ע' תוספתא שביעית פרק ב' ומותר לדכן ברגל וכך כל כל אדם נוהגין עכ"ל התוספתא וע"ע תוספתא מעשרות פרק א' הבדדין המדליקין מבד לבד אין חוששין לגזילו של בעה"ב שבך נהגו וע' כזה תוס' סוכה מ"ה א' ד"ה מיד ועמ"ש בגליון יבמות ק"ב א' וע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ס"ו ועוד שם סי' ס"ח ד"ה וכיון שכן וע' שו"ת מהרי"ל סי' ס"ב ועוד שם סי' פ"ט וע' מאירי יומא פ"ח א' הביא דעת האומר דאין לבעל קרי עתה לטבול ביוה"כ דכיון דבטלוה לטבילותא ואין טבילה זו עתה אלא מנהג אין מנהג להתיר את האיסור עכ"ל וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' ע' דהמנהג מכריע במחלוקת הפוסקים גם להקל ואפי' באיסור כרת ע"ש וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' קכ"ד וע' שו"ת הלכות קטנות סי' ד' בדברי המני"ח שם עש"ה וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סי' ו' מש"ש ומנהג כי האי עוקר הלכה כו' ע"ש וע"ע שם סי' ט' דאין הלכה נקבע עד שיהא מנהג ע"ש וע' שלטי הגבורים שעל המרדכי גיטין פ' המגרש מש"ש מתשובת ר"ת וגם כתבת שלא לשנות המנהג מפני הלעג מנהג זהו גהנ"ם למפרע אם שוטין נהגו חכמים לא נהגו ואפי' מנהג הגון אין עוקר הלכה כו' עכ"ל וע"ע שו"ת מהר"ם פאדווה סי' י"ג מש"ש ולא אזלינן בהא נמי בתר מנהגא ע"ש וע"ע שם סי' ל"ט ד"ה מעלתך חשב ע"ש וע"ע שם סי' ע"ח דכ' דצריך לקיים וליישב מנהג תמוה בכל עוז עש"ה וע"ע שו"ת הלכות קטנות סי' ט' מש"ש בדברי המני"ח וזה כלל גדול שהי' מוסר בידינו כו' עש"ה ולפי דבריו יש למנהג כח יותר כשהוא להקל במידי דאכילה מבשאר מילי כיון דבמידי דאכילה אמרי' השתא בהמתן כו' והציבור תמיד צדיקים הם ועמך כולם היינו הכלל וודאי צדיקים וע"ע שלטי הגבורים שעל הרי"ף ברכות פ' מי שמתו דט"ז ע"א אות א' ד"ה לשון ריא"ז שכ' ולא מיחו חכמים במנהג זה אלא הניחו העם כמנהגם אעפ"י שנהגו שלא כהלכה כו' וע' בתוס' חולין צ"ב ב' ד"ה ואמר דמשמע לכאורה דכל מנהג של איסור שהוזכר בגמ' היכא דלא נהוג לא נהוג ואף שהוזכר בגמ' סתם שישראל נהגו כך ע"ש וצ"ע וע"ע שו"ת הרא"ש כלל מאה ואחד אות א' עש"ה כל האות וע"ע שם כלל כ"א אות ג' ומש"ש ואפי' מנהג

שנהגו אבותינו במדינה זו ולא נהגו במדינה אחרת משמע בפ' מקום שנהגו רוחצים שני אחים כו' צע"ק דהא אמר התם דזהו רק במקום דלא שכיחי ת"ח דככותים דמו ע"ש וע"ע שו"ת הרא"ש כלל נ"ה אות י' ע"ש אריכות וע"ע שם כלל מ"ו אות ג' בסופו עש"ה וע"ע שם כלל נ"ה אות ח' וע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' נ"ז וסי' ס"א וע"ע ס' הישר לר"ת דמ"ג ע"א דפוס וויען ומש"ש ובתלמוד דידן נמי אמרי' מנהג עוקר הלכה עכ"ל לא ידעתי בעניי היכן נאמר זה בש"ס דידן וע"ע רש"י פסחים ב' ב' ד"ה משעת האור וע"ע שו"ת הריב"ש סי' מ"ד וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' מ"ו:

דף טז.

בפסח על התבואה על שלא עישרו את התבואה ולא נתנו לאכול ממנה לעניים וליתומים ולאלמנות בעצרת על פירות האילן על שלא המתינו שנות ערלתם ולא הניחום בשביעית לעני ולגר בר"ה דן כל העולם כולו על כל מה שעשו כל השנה כולה כו' ובחג נידונין על המים על שהם מבזים בנטילת ידים ומזלזלים במקואות ובטהרות שהם מים ועל כך נדונין על המים, ל' מדרש הנעלם בזוהר חדש פ' בראשית (דפוס ווארשוא תרמ"ה דף י"ד ע"א וע"ב) וע' בתשובת הרי"ף הנדפסת סוף המאירי יומא טעם על מה שהקב"ה דן את האדם בכל יום בשלש שעות שניות אחרי שכבר נגמר דינו בר"ה כו' וע"ש שכ' עוד וכי מאחר שגוזר בר"ה על כל דבר ועל הגשמים שירדו וכמה ירדו א"כ למה נידון על המים בשמיני עצרת כו' עכ"ל וצ"ע תבות בשמיני עצרת דלא מצינו שיהי' הדין על המים בשמיני עצרת רק בחג וע' תענית ב' א' וב' ולא נזכר שם רק ההזכרה שמתחלת בשמ"ע אבל לא שיהי' הדין אז וע' רש"י יומא כ"א ב' ד"ה מוצאי יו"ט עש"ה [ומדברי חידושי הר"ן המובאים להלן דממה שבאה המצוה לנסך מים בחג מזה הוא שדנו חכמים דבחג נידונין על המים א"כ לר' יהודה דבלוג הי' מנסך כל שמונה א"כ גם בשמ"ע הוא הדין] ועכ"פ הרי הדין ג"כ בחג, וא"כ מדוע נקט שמ"ע דווקא וע"ע שו"ת הלכות קטנות סי' רכ"ה:

שם בר"ה כל באי עולם כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רמ"ד די"ב ראשי חדשים הם נגד י"ב שבטים ע"ש והנה אחד בניסן ר"ה לחדשים לעיל ז' א' נמצא ר"ה ראש חודש הזי' נגד דן המורה על דין ע' פסחים ד' א' ההוא דאמר להו דונו דיני אמרי ש"מ מדן קאתי כו' וע"כ בר"ה הוא יום הדין על הכל וי"ל שזה טעם הכתוב דן ר"ל ביום שהוא נגד דן היינו בר"ה אז הוא ית' ידין עמו כאחד שבטי ישראל וכדאמר לקמן י"ח א' וכולן נסקרין בסקיר' אחת כו' היוצר רואה יחד לבם כו':

שם כמאן מצלינן האידנא כו' כמאן כר' יוסי, נ"ב דוגמתו לקמן כ"ז א' כמאן מצלינן האידנא כו' כמאן כר' אליעזר, סנהדרין נ"ב א' כמאן קרינן כו' כמאן כהאי תנא, ע"ז כ"ד ב' כמאן קרו פרסאי לספרא דביר מהכא, נזיר ל"ט א' כמאן מתרגמי' מפורצנין כו' כר' יוסי ושם ג"כ ר' יוסף בעל המאמר כמו כאן וגם גוף המאמר דומה לכאן, חגיגה כ"ב א' כמאן מקבלינן האידנא כו' כמאן כר' יוסי, תענית י"ז א' כמאן שתו האידנא כו' כרבי, מועד קטן י"א א' כמאן מדלינן האידנא כו' כמאן כר' יוסי. זבחים ק"ת ב' כמאן מהדרינן פוקעין כו' כמאן דלא כר' יוסי:

שם שתי הלחם, נ"ב בתוספתא פ"א איתא הבא חיטים וביכורים בעצרת שהוא פרק אילן כדי שיתברכו עליך פירות אילן ונ' דדריש נמי טעמא דביכורים שמתחלת הבאתם מעצרת ואולי צ"ל חיטים ביכורים וקאי אשתי הלחם לבד שהן חיטים וקרוים ביכורים:

שם ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג כו', נ"ב ע' בחידושי הר"ן כאן דכ' דממה שבאה המצוה לנסך מים בחג מזה הוא שדנו חכמים דבחג נידונין על המים וע"כ ציוה השי"ת לנסך מים אז כדי להתרצות בדין ע"ש וזה לכאורה דלא כמ"ש בחידושי בכמה דוכתי דאפי' למ"ד דדרשי' טעמא דקרא מ"מ אין דורשין טעם להלמ"מ מדלא ילפי' ק"ו מהלכה והיינו משום דכל הלכות חידוש הן ולא אזלי' בהו בתר טעמא לומר שהקולא או החומרא גורמין דכאן הא דרשי' טעם לניסוך המים דהוא הלמ"מ ומגוף הגמ' דכאן יש ללמוד זה מדאמר מפני מה אמרה תורה נסכו כו' וזהו דרישת טעם וכמבואר במרדכי שלהי ב"ק אהך דמפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע ע"ש שהקשה הא לא דרשי' טעמא דקרא וע"ע מ"ש בגליון עירובין ט"ז ב':

שם ובמה בשופר, נ"ב ע' ביאור בזה בס' הפרדס לרש"י סי' קע"א וע' תוספתא פ"א דשם נאמר אמרו לפני שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרועה לפני:

שם למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, נ"ב כזה בב"מ קי"ד ב' למה מחזירין רחמנא אמר אהדר ולקמן ל"ב א' למה הוא מזכיר רחמנא אמר אידכר וכן הא דאמר כאן למה תוקעין ומסקנא דהכוונה למה תוקעין וחוזרין ותוקעין כשהן יושבין וכשהן עומדין דוגמתו יומא כ"ד ב' למה מפיסין כדאמרן אלא למה מפיסין וחוזרין ומפיסין וע' פנ"י כאן דכ' ולא שייך למימר הכא שבא ליתן טעם על מצות השופר כו' עש"ה וקדמו בדברים אלו התשב"ץ בתשובותיו ח"ג סי' קל"ה וסי' קל"ו ד"ה ומה שאמרת עש"ה:

דף טז:

כדי לערבב כו', נ"ב בס' הפרדס לרש"י סי' קע"א כ' ולא מיתערבב פעם אחת אלא בשני' שנא' יגער ד' בך השטן ויגער ד' בך וכו' עכ"ל כוונתו דמדכתי' ב"פ ויגער וגו' מוכח דדבר שהוא לערבב השטן צריך להשנות וע"ע לקמן ל"ד א' מש"ש על הגליון וע' רוקח סי' רי"ו וז"ל לכך יגער ד' בך השטן יגער ד' בך הרי שני פעמים לגרשו מימין ומשמאל עכ"ל:

שם שינוי השם, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל י"ז אות י"ב:

שם חייב אדם לטהר א"ע ברגל כו', נ"ב אי גם ר"ה ויה"כ כרגלים לעניין זה דיברו בו האחרונים וע' רוקח ה' לולב סי' רכ"א וז"ל וג' פעמים נקרא הקב"ה מקוה כו' לפיכך צריך אדם לטהר עצמו בג' רגלים עכ"ל ע"ש ונ' כוונתו דג' קראי דנקרא הקב"ה מקוה הכוונה על הג' רגלים שבהם הקב"ה מטהר את ישראל וע"כ צריך האדם ג"כ לטהר בם א"ע מלמטה כדי שיהי' ראוי לקבל הטהרה העליונית וע' יומא פ"ה ב' דמשמע דקרא דמקוה ישראל ד' נדרש על יוה"כ ע"ש וא"כ יש ביוה"כ לפי"ז חיוב טהרה ועמ"ש על הגליון ברכות כ"ב ב' והנה גוף דברי הגמ' כאן חייב אדם לטהר א"ע ברגל שנא' ובנבלתם לא תגעו צ"ע דהא הכתוב אסר רק לטמא א"ע ומנ"ל דחייב לטהר א"ע אם הוא כבר טמא וצ"ל סברת הגמ' דכיון דאסרה תורה שלא לטמא יש לדון מזה ממילא ג"כ חיוב הסרת טומאה אם ישנה ואולם בב"מ צ' ב' אמר ישב לו קוץ בפי' מהו ע"ש דהוא שם איבעי דלא איפשיטא לעניין לאו דלא תחסום שור בדישו אם יש ללמוד ממנו חיוב ג"כ להסיר חסימה אם ישנה היינו בישב קוץ בפי השור שיהי' חייב ליטלו מפיו לשיוכל לאכול והרי דהש"ס מסופק בזה אם יש לדון חיוב הסרת דבר שהוא מאיליו ממה שאסרה תורה עשותו בידים ואילו כאן פשיטא לי' דדנין זה מזה וצע"ק:

שם ג' ספרים נפתחין כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רס"ג:

שם ימחו מספר זה ספרן של רשעים גמורים, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רי"ג:

שם ועם צדיקים אל יכתבו זה ספרן של בינונים, נ"ב אע"ג דכתי' צדיקים בקרא מ"מ מפרש לי' אבינונים ובשו"ת צמח צדק סי' י"א הביא דמיון לזה מגמ' ב"ב ס"ט ב' חזינן אי דיקלא טבא הוא כו' ופירשב"ם כלומר מן הבינוניים ע"ש:

שם תוד"ה ותוקעים כ' וי"ל דאין שייך בל תוסיף בעשיית מצוה אחת ב' פעמים, נ"ב בס' הפרדס לרש"י שם סי' קע"א חולק ע"ז ע"ש:

שם תוד"ה שאין כ' מפרש בה"ג לאו דמיקלע בשבתא אלא דאיתיליד אונסא, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' יו"ד:

שם תוד"ה ליום כ' כשיחיו המתים, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רע"ג:

דף יז.

ונשמתן נשרפת, נ"ב ע' ל' שריפת נשמה בסנהדרין נ"ב א' וע"ש בגליון הרי"פ ואינו עניין לכאן וע"ע סנהדרין ק"ו ב' ג' מלאכי חבלה נזדמנו לו לדואג אחד ששכח תלמודו ואחד ששרף נשמתו ואחד שפיזר עפרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות והך דשפיזר עפרו כו' הוא ג"כ דוגמת הך דכאן דאמר ורוח מפזרתן ונעשין עפר תחת כפות רגלי צדיקים כו' ע' בגליון כאן גי' הב"ח:

שם שכפרו בתורה כו', נ"ב בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתרכ"ב בסוף התשובה כ' והכופרים בתח"ה ובתורה ובמצוות אינם נוטלים שכר על המצוות שעשו כלום אלא פוחתין להם מן היסורים של גיהנם כפי שיעור שכר מצוה קלה שעשו בעוה"ז עכ"ל וע' קידושין מ' ב' איבד את הראשונות כו' ע"ש:

שם דלותי כו' אעפ"י שדלה אני מן המצוות, נ"ב כדרש זה ב"מ ע' ב' מאי לחונן דלים אמר רב כגון שבור מלכא ופירש"י שחונן דלים עכו"ם שהם דלים מן המצוות וע"ע מגילה י"א א' על עם דל כו' שהם דלים מן המצוות:

שם אר"י אמר רב כל פרנס כו', נ"ב ע' רי"ף חולין ס"פ כיסוי הדם:

שם רא"א כובשו כו' ריב"ח אמר נושא כו', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רס"ג:

שם תוד"ה קרקפתא כ' אם עסק בתורה כמניח תפילין כו', נ"ב הטעם דתורה ותפילין עניין אחד ע' פ"ק דברכות נשבע ד' בימינו זו תורה ובזרוע עוזו אלו תפילין ובמדרש והמים להם חומה מימינם זו תורה ומשמאלם אלו תפילין ובסוכה כ"ח א' ולא הלך ד"א בלא תורה ובלא תפילין וכתי' בתפילין למען תהיי תורת ד' בפיך ובשבת י"ג א' הית' אשתו נוטלת תפיליו כו' ואמרה להם כתי' בתורה כו' ועמש"ש בגליון וע' ספר קרבן חגיגה סוף סי' ח' וגם נאמר בתפילין פארך חבוש עליך וכן בתורה בברכות נ"ח א' והתפארת זו מתן תורה ובשמושא רבה לא כשר לאחותי תפילין אלא למאן דקרי תנ"ך כו' והרמז ולטוטפת בין עיניך ס"ת תנ"ך וע' מהרי"ק שורש קע"ד דמביא גירסא כל המניח תפילין כאילו קורא בתורה וע"ש וע' סיפרי פ' עקב עה"כ ושמתם את דברי אלה על לבבכם דיליף מתפילין ות"ת בניין אב לכל המצוות שהן חובות הגוף דנוהגות גם בח"ל ע"ש וא"כ כיון דהלימוד מתפילין ות"ת דייקא מוכח גם מזה היות להם ייחוס אחד והם שרשיים למצוות שהן חובות הגוף ודו"ק וע' חידושי הר"ן כאן דכ' דטעמא דעוסק בתורה דפטור מתפילין משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה א"נ שהעוסק בתורה א"צ אות שדברי תורה הן עליו לאות עכ"ל ולפי"ז הנה יש לת"ת עניין שבתות וימים טובים דפטרינן בהו מתפילין מטעמא דהן גופן אות ויובן בזה מאי דמבואר בזוהר בכמה דוכתי

דת"ח הוא שבתא דכולה שתא ודו"ק וע' ברכות מ"ז ב' שנים ושבת מצטרפין כו' אלא אימא שני ת"ח כו' ע"ש דמרומזים שם דברי הזוהר דת"ח קרוי שבת וכן רמוז עוד בכמה דוכתי והארכתי בכתבי אגדה שלי ואכ"מ וע"ע שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תרמ"ט מש"ש אהך דכאן קרקפתא כו' וע"ע רבינו יונה ברכות פ' הי' קורא די"א ע"א ריש העמוד וע"ע רוקח סי' שס"ט דהביא ג"כ ל' המכילתא המניח תפילין פטור מת"ת למען תהי' תורת ד' בפיך וחייב בק"ש כו' ע"ש:

שם כ' אבל אם ירא להניח משום דבעי' גוף נקי כו', נ"ב בס' יריאים סי' ט"ז כ' דאפי' בנמנע מלהניח מחמת עצלות לא הוי בכלל פושעי ישראל בגופן ורק בנמנע מלהניחן מתוך רשע שחושב בלבבו שאין לחוש למצוה ומבזה בלבו הוא דקרוי פושעי ישראל בגופן דכל פשע מרד הוא וכדכתי' מלך מואב פשע בי עכ"ל וכוונתו לגמ' יומא ל"ו ב':

דף יז:

אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו, נ"ב מגילה כ"א א', סוטה י"ג ב', גליון הגרע"א ז"ל והוא עוד בברכות ל"ב א' וחולין צ"א ב' וב"ב י' א' ועוד שם ט"ז א' וסנהדרין צ"ה ב' ועירובין כ"ב א':

שם אני הוא קודם שיחטא האדם, נ"ב ע' פירושו בס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער התשובה פ"א ופי' הראשון שפי' שם דקאי אמחשבת עביר' דאין הקב"ה מעניש עלי' כבר קדמו בזה הרא"ש בפרקין סי' ה':

דף יח.

דכתי' בי' וכל מרבית ביתך ימותו אנשים, נ"ב ע' רש"י סנהדרין י"ד א' ד"ה הכתי' כל מרבית ביתך ימותו אנשים דכ' כשבאין לכלל אנשים בן י"ח שנה עכ"ל וצ"ל דבן י"ח מיקרי בא לכלל איש מפאת דאיש הוא שם מקביל לעומת שם אשה ר"ל שהוא איש של אשה ומפני שבן י"ח לחופה לכן מיקרי אז בא לכלל איש וע"ע סנהדרין מ"ו א' רש"י ד"ה למעוטי בן סורר דאיש משמעותו משראוי להוליד ע"ש וע"כ כיון דבן י"ח לחופה נחשב רק בן י"ח ראוי לפי המנהג לישא ולהוליד וקרוי אז איש ולכן שם איש מורה בן י"ח ואנשים הוא רק ל' רבים וקיבוץ של איש ואולי מכאן באמת הוא שלמדו הך דבן י"ח לחופה משום דכתי' בבית עלי וכל מרבית ביתך ימותו אנשים וראוי שהיו מתין בני י"ח והרי מבן י"ג נקרא איש ולכן דנו מזה דעל כרחך כוונת איש דכאן לעניין אישות

היינו איש של אשה ושדרך חופה בי"ח או מטעם ההולדה וכנ"ל וע"כ דנו מזה לומר בן י"ח לחופה:

שם על אב מפני התענית, נ"ב ע' פיה"מ להרמב"ם וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' רע"א:

שם על אלול מפני ר"ה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ר"ח:

שם תוד"ה על כ' אבל על סיון מפני עצרת לא צריך, נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' צ"ו וע' שו"ת ראשית בכורים ח"ב סי' ד' (דס"א ע"א שם בהג"ה) הראה פליאה בהשגות הראב"ד פ"ו מה' יו"ט הי"ד שכ' שהרי אדר ואייר ואלול חסרים כו' וצ"ל דתיבת ואייר ט"ס הוא וודאי וצריך למחקו וע"ש עוד בשו"ת ר"ב הנ"ל וע' רוקח סי' רצ"ד דכ' וז"ל ולמה לא אמר ששה בסיון תעשו שבועות אלא לעניין שבועות הוצרך לספיר' כי כל הרגלים היו בביתם אבל בשבועות לא היו מצויין בעיירות כדכתי' ופנית בבוקר והלכת לאהלך זה בפסח ולא בשאר רגלים הי' כל אחד בשדהו אצל תבואתו כבועז הואיל ולא היו מצויין בעיירות היאך ידעו מתי חודש סיון לכך צוה לספור שידעו בכל מקום מתי שבועות עכ"ל ז"ל ואינו מובן דבשלמא אם גם לפי מניין הספיר' הי' שבועות חל תמיד בששה בסיון אז הי' שייך הקושי' דמ"ט תלתה תורה בספיר' ולא אמרה בששה בסיון ומשא"כ עתה דלפי מניין הספיר' שאמרה תורה פעמים שחל בה' ופעמים בז' א"כ הרי לא רצתה תורה כלל שיחול בששה בסיון דייקא ולא הי' אפשר לה לומר בששה בסיון ולומר דכוונת שאלתו על זה עצמו דמדוע לא רצתה תורה שיהי' זמנו בששה בסיון זה דוחק גדול דמניין לנו דראוי לחג השבועות לפי עניינו ופנימיותו להיות בששה בסיון עד שנשאול שאלה כזאת ואדרבה ממה שלא קבעתו תורה בששה בסיון הרי אנו רואין דאין לו שייכות לששה בסיון רק ליום הנ' לספיר' וצ"ע הבנת דברי הרוקח ז"ל הנ"ל:

דף יח:

קרי להו צום כו', נ"ב ע' ב"י וב"ח א"ח סי' תק"נ וע' שו"ת מים עמוקים סי' י"ו וע' שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תרע"ב:

שם אר"ש ד' דברים הי' ר"ע דורש ואני אין דורש כמותו כו' ונראין דברי מדבריו כו', נ"ב כל' זה בעניין אחר בסיפרי ואתחנן עה"כ שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד רשב"י אומר ד' דברים הי' ר"ע דורשם ואין אני דורשן כמותו ודברי נראין מדבריו כו' וע"ע תוספתא סוטה פרק ו' ושם הוא גם הך דכאן:

שם שאני חנוכה דאיכא מצוה, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' ע"ד פי' דאיכא מצוה לעשות סעודה ע"ש וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תר"ה דמשמע דסעודת חנוכה היא סעודת

רשות ופסקו המחבר באו"ח סי' תרע"א סעי' וגם הרמ"א כ' שם רק דהוא קצת מצוה ועכ"פ דוחק לפרש כוונת הגמ' כאן על הסעודה וע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' קל"ז:

שם למחר זה פורע כו' ונמצא שטר מוטל באשפה, נ"ב ק' דא"כ מה יעשו בשטרות הנכתבים בעיר בית אל דצריך לכתוב שם העיר ומכ"ש גיטי נשים כו', ליקוטי שו"ת חתם סופר סי' ה':

דף יט.

ר"ח דאוריתא ודאוריתא לא בעי חיזוק, נ"ב ע' מה שדן מזה בס' עצי אלמוגים ה' שניות לעריות סי' ב' אות ד':

שם ודברי קבלה כד"ת דמי, נ"ב ע' סמ"ג עשין עשה ל' וז"ל ומ"ע מדברי הנביאים לעשות לשבת כבוד ועונג שנא' וקראת לשבת עונג לקדוש ד' מכובד וכבדתו כו' ואמרי' בפרק במה מדליקין שהדלקת נר בשבת חובה ועיקר ציווי' מפי הנביאים שציוו לכבד את השבת והדלקת נר נאה הוא עיקר הכבוד ומברכין עליו אקב"ו להדליק נר של שבת דגבי נביא כתי' אליו תשמעון וגם בכלל לאו דלא תסור הוא עכ"ל ומתבאר מדבריו דיש תוספת בדברי קבלה על דברי חכמים דבד"ח יש רק לאו דלא תסור ובד"ק נוסף עליו עשה דאליו תשמעון ולדעות החולקים על הרמב"ם וס"ל דלא תסור הוא רק אסמכתא על דרבנן מ"מ היות בד"ק עשה דאליו תשמעון יכול להיות דמודו ויש לדבר הרבה בזה ואכ"מ:

דף יט:

מוטב תיקלקל ר"ה ואל יתקלקלו כלהו מועדות, נ"ב מעין דוגמא ירושלמי סוטה פ"ט ה"א מוטב שיתקלקלו בו לשעה ולא יתקלקלו בו לעולם וכ"ה ג"כ בבבלי מועד קטן ה' ב':

שם העיד ר' סימאי משום חגי זכרי' ומלאכי, נ"ב דוגמתו נזיר נ"ג א', בכורות נ"ח א', חולין קל"ז ב', יבמות ט"ז א', קידושין מ"ג א':

שם אדר הסמוך לניסן לעולם חסר, נ"ב הטעם כדי שלא יתבלבלו הבילתי בקיאים שקבלה בידם שבין פורים לפסח שלשים יום ואם יעשו אותו מלא חששו שמא יבואו לאכול חמץ בפסח, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ק"נ וע' לעיל ז' א' וע' בשו"ת הרדב"ז שם בעניין אם אדר הראשון תוספת או אדר הב' ע"ש וע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ט' וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קצ"ב וסי' קצ"ג וע' לעיל ט"ו א' היתי' שנה מעוברת מהו ע"ש ברש"י דמשמע דאדר הב' הוא אדר ממש ואדר הא' הי' ראוי להיותו שבט אלא שניתוסף עש"ה:

דף כ.

דמצוה לקדש על הראיי', נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קמ"ו דמה שאין מקדשים עתה על הראי' הוא משום דידעי' בקביעה דירחא ע"ש ועמ"ש על הגליון ביצה ד' ב':

שם מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו אעפ"י שלא ראוהו יאמרו ראינו, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רנ"ד וז"ל אני חושב כי ענין החשבון וקידוש החודש הלל"מ כדברי הרב ז"ל דכל שיש מקום הועד חייבים הם לקדש על פי הראי' עם עדות החשבון הא לאו הכי מערימין ולא נקדש עד שנכוון הראי' עם החשבון או נערים להקדים הראי' אעפ"י שלא ראו כדי לקדש בזמן המכוון לחשבון וכדאמרי' בפ"ק דר"ה כ' א' מאיימין על העדים כו' ע"ש שהביא סוגי' דכאן ועש"ה כל התשובה ואולם משמעות הסוגי' דכאן הוא דהך מאיימין כו' הוא רק לצורך להפריד שבת מיו"ט או שבת מיוה"כ ולא בשביל התאמות הראי' עם החשבון ובגוף הך דכאן דמאיימין כו' ראיתי קושי' בס' תפארת ישראל להקדוש ר' ישראל חריף ז"ל מסאטאנאו בסוף הספר שם בשמי בהך דכתובות ל"ב א' דגמר מחובל בחבירו דממון ומלקות ממונא משלם כו' ופריך דאי ממונא לקולא מה לחובל כו' שכן הותר מכללו בב"ד כו' אלא גמר מעדים זוממין כו' מה לעדים זוממין שכן לא עשו מעשה והקשה דלמה פריך הש"ס בעדים זוממין פירכא חדשה הא גם בעדים זוממין הוי מצי למיפרך אותה פירכא עצמה אשר בחובל דעדות שקר נמי הא הותר מכללו בב"ד בעדות קידוש החודש וכדאמר כאן דמאיימין כו' אעפ"י שלא ראוהו יאמרו ראינו ע"ש ובזכרוני שראיתי כבר קושי' זו באחרונים בשם התוספי הרא"ש ואין ס' תוספי הרא"ש בידי ואולם בגוף הקושי' נלענ"ד פשוט דאין כאן עבירת עדות שקר כלל כיון דל' הלאו לא תענה ברעך עד שקר הרי דרך הגדת שקר בריע היינו המפסדת לאדם היא המוזהרת בלאו וכגון שמעידין בשקר שפלוני לוה מפלוני ומוציאין ממון על ידם הרי הוצאת הממון שלא כדין ונמצא אותו פלוני נפסד ממונו ע"י עדות שקר שלהם שלא כדין וזהו עניית שקר בריע ומשא"כ בעדות דכאן אף שנוגע ג"כ לכלל ישראל בקביעת המועדות מ"מ הרי אין מפסידין לכלל ישראל דבר דאחרי אשר יוקבע ויתקדש החודש על פי עדותן הרי הוא מקודש באמת כך כהלכה דאתם אפי' שוגגין ומזידין ומוטעין ונמצא שלא הפסידו כלל ורק דגוף ההגדה שמגידין הוא שקר וזה הי' אסור רק אילו הי' נאמר לא תענה עד שקר ומשא"כ לא תענה ברעך הרי בריע אין כאן עניית עד שקר כלל דו"ק היטיב מאוד כי עמוק הוא:

דף כ:

אמר שמואל יכילנא לתקוני כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רט"ו:
שם כ"ד שעי מיכסי סיהרא כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ת"א סי' ק"ה וח"ג סי' רט"ו וסי' רי"ו:
שם משמעות דורשין איכא ביניהו, נ"ב כזה יבמות צ"ד ב', ב"מ כ"ז א' ועמש"ש בגליון, נזיר מ"ג א', יומא ס' ב', שבועות י"ט א', מ"ק ז' ב':
שם חצות לילה איכא ביניהו, נ"ב זה מתאים עם המבואר בזוהר דחצות האחרן של לילה לו עניין מעלה מה שאינו בחצות הראשון דלרבא כאן הרי חצות האחרון כבר מתייחס ליום שלאחריו משא"כ חצות הראשון ואי דא"כ חצות הראשון נמי הרי מתייחס ליום שלפניו מ"מ הרי בו הסתלקות עניין היום שכל שמוסיף בלילה הרי הולך ומסתלק עניין היום משא"כ בחצות האחרון הרי מתחיל ומתקרב עניין היום ולכן הוא מעלה וודאי וע' מאירי יומא ע"ז ב' ד"ה ומ"מ רוב גאונים מתירים כו' שכ' וכל שמחצי הלילה ואיליך יש שם שיבתא עכ"ל ואין זה מורה חלילה על גרעון הזמן שמחצי הלילה ואיליך שהרי יש שידה שזמנה רק בלילי שבתות וע' פסחים קי"ב ב' הוזכר גם לילי רביעיות ואולם בזכרוני מן המדרש דנקט לילי שבתות לחוד ולעניין היות חצות לילה עת רצון כבר הביאו יבמות ע"ב א' וקיימתי' מסברא דנפשאי וכן הביאו מגמ' ברכות ג' א' ואמצעית דאמצעיתא וברא"ש שם דהכוונה להתפלל באותם הזמנים על חורבן ביהמ"ק והדברים עתיקין:
שם רש"י ד"ה חצות לילה איכא ביניהו כ' שהמצה נאכלת עמו חובה, נ"ב אע"ג דמצה גם בזה"ז דאוריתא אע"ג דליכא פסח מ"מ עיקר המצה הוא חובה על הפסח ובשביל פסח וע' מהרי"ל בסדר הגדה בסופו דכ' דאפי' ישן קודם שהתחיל לאכול אפיקומן אינו אוכלו עוד דנהי דהפסח נאכל רק לבסוף מ"מ עיקר אכילה של זאת הלילה בקרבן פסח וחשוב הכל אכילה של הקרבן וסעודה אחת היא ואם ישן בה הרי הוא כב' חבורות עכ"ל ויש ראי' לדבריו מרש"י דכאן וע' יומא ב' ב' רש"י ד"ה אי חג המצות עש"ה ולכאורה גם בפסח יש מצה ופסח [דמרור אין לחשוב דכיון דנאכל רק בזמן שהפסח נוהג א"כ מצוה אחת הוא עם הפסח והכשר הפסח הוא] ואכילת חמץ דבכרת וצ"ל דהתם ד' וכאן רק ג' ועמש"ש בגליון ואולם לרש"י דכאן י"ל עוד דגם פסח ומצה אין לחשוב מעצות החג כיון דהקרבת הפסח עוד בערב פסח ואכילת הפסח בלילה רק מפאת שבקדשים הלילה הולך אחר יום שעבר ונחשב עדיין ערב פסח וכאכילת כל הקדשים בלילה שאחר ההקרבה דהוא מטעם זה ובפסח גזה"כ הוא שאין נאכל ביום אבל האכילה בלילה עכ"פ עדיין הוא מתורת יום שנחשב עדיין יום לקדשים וכן המצה עם הפסח הוא שנאכל וכנ"ל וא"כ הויין להו מצוות חול היינו מצוות של ערב פסח לא מצוות החג ואין לחושבם במעלות

החג ודו"ק היטיב ועמ"ש בפסחים ה' א' לעניין אכילת מצה בתוספת יו"ט ע"ש ולרש"י דכאן י"ל דלא שייך כלל תוספת לזה דעניין התוספת הוא רק שמקבל קדושת היו"ט עוד לפניו זה אין מועיל לעניין פסח ומצה כלל כיון דאינם מפאת היו"ט כלל והי' ראוי שיהיו נאכלים ביום וגזה"כ הוא דבעי' לילה וזה אין בכח קבלת התוספת לעשות מיום לילה ורק לעניין קידוש דהקידוש מפאת דכי קדיש יומא מהתחלת חלות קדושת השבת ויו"ט צריך לקדש ע' פסחים ק"ו א' וע"כ שפיר כיון דחלה הקדושה כבר ע"י קבלת התוספת מיד מתחיל זמן הקידוש ודו"ק היטיב:

דף כא.

יומא רבה, נ"ב י"ל דנקרא כן ע"ש היותו גדול באיכות מכל הימים דלבני אדם נחשב גם איסור מלאכה דיוה"כ חמור משבת כמבואר בתוס' חולין ק"א ב' ד"ה הזיד ואף לפי האמת דשבת חמור דבסקילה מ"מ היינו רק איסור מלאכה אבל עצם היום י"ל דגדול באיכותו משבת מפאת היות בו גם חיוב עינוי ובכרת והוא ג"כ יום כפרה וע' מדרש עה"כ ימים יוצרו ולא אחד בהם והובא בילקוט שם דיש מ"ד שם דזה יוה"כ הרי דיוה"כ יום מיוחד למ"ד הנ"ל מכל הימים ואף מן השבתות וי"ל עוד דנקרא יומא רבה דהיינו יום גדול עפ"י ס' הפרדס לרש"י סי' י"ז דכ' בטעם שנקרא שבת שלפני הפסח שבת הגדול לפי שהחכם דורש ה' פסח ושוהין העם הרבה בביהכ"נ ונראה להם היום ארוך וגדול וע"כ קראו שמו גדול שכן מנהג בני אדם שאין הולכין לכאן ולכאן כל היום אלא יושבין במקום אחד כו' לומר כמה זה יום גדול עכ"ל וע"כ גם יוה"כ דממהרין לבוא ומאחרין לצאת ואין זה בשום יום כמבואר במגילה כ"ג א' והטעם משום דנפיש סידורא דיומא ע"ש ע"כ נקרא גם יוה"כ בפי בני אדם יום גדול ושוב ראיתי במהרי"ל ה' פסח וז"ל וזהו אחד מן הטעמים שנקרא שבת הגדול על דרך שנקרא יום כפורים צומא רבא לפי שמאריכין בו בתפלה ובתחינות כך מאריכין שבת הגדול בדרשה כו' עכ"ל והנה ממה שנקראת מס' יומא בשם יומא סתם משמע דיוה"כ נקרא ג"כ סתם יומא ויש גם לזה טעם עפ"י הב"ר עה"כ ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ע"ש דיש שם מ"ד דזה יוה"כ וע"כ כיון שיוה"כ רמוז ביום הראשון שבעולם לכן נקרא סתם יומא כמו שנקראת מצות מילה אמיר' סתם הואיל וקדמה לשאר אמירות כמבואר ברש"י שבת ק"ל א' ד"ה שש אנכי:

שם מדמהריא, נ"ב נזכר מקום זה במנחות פ"א א' ושם נאמר נאמר דמהוריא:

דף כא:

ובהן מתקנין כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' י"ד והוא רק סניף בעלמא אבל אינו אפי' דמות ראי' וגם גוף דבריו תמוהים בעיני במש"ש ואם יאמר האומר למה נצרך לקבל העדות בב"ד הלא משיאין עפ"י עד מפי עד כו' ע"ש מש"ש בזה ודבריו תמוהים דאכתי אמאי צריכין לשמוע בתורת ב"ד הלא יכולים הדיינים המובהקים ויודעים מה צריך לישאל לשאול ממנו הדברים בתורת עדים ויעידו הם אח"כ לפני ב"ד אחר וז"פ:

שם מעשה שעברו יותר מארבעים זוג, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' קל"א וקל"ב:

שם נמצאת מכשילן לעת"ל, נ"ב יומא ע"ז ב', קידושין ל"ג א':

דף כב:

מאי אחר זוג אחר, נ"ב דוגמת זה קידושין ע"ו ב' מאי עוד אחת זוג אחת ובזבחים ע"ז ב' מאי אחד זוג אחד:

שם ר' נהוראי סהדא אחרינא הוה בהדי' והאי דלא חשיב לי' משום כבודו של ר' נהוראי, נ"ב במסורת הש"ס ציין גיטין ה' א' וע"ע דוגמא לזה סנהדרין י"ד א' ר' יהודה בן בבא אחריני הוו בהדי' והאי דלא חשיב להו משום כבודו דר' יהודה בן בבא וע"ע ריטב"א כתובות כ"ח ב' ד"ה אזל ואסהיד כו' וז"ל פי' ואחר הי' עמו דהא לר' יהודה אין מעלין לתרומה אלא עפ"י שנים ומשום כבודו הוא דלא חשיב לי' עכ"ל שוב ראיתי בגליון הגרע"א ז"ל כאן דהביא הך דסנהדרין וע"ע שו"ת הלכות קטנות סי' ל' דכ' ג"כ דאין ללמוד דאב יכול להסמיך בנו בשחיטה מהך דפ"ה דסנהדרין נקיטנא רשותא מאבא מארי דאפשר דשם אחרים הוו בהדי' והאי דלא חשיב להו משום כבודו עכ"ד וע"ע יבמות מ"ו א' מסרי' ניהלייהו לרבינא ולר' אחא ברי' דרבא וע"ש בחידושי הרמב"ן דכ' דבהכרח הי' עוד אחד עמהם דטבילת עבדות הוא טבילת גירות וצריך שלשה אלא דלא חשיב לי' ע"ש וצ"ל ג"כ דמשום דלא הי' חשוב כמוהם דהיו אמוראים ומש"ה לא חשיב לי' משום כבודם וע"ע ב"ב ח' ב' תוד"ה כי הא דרבא אכפיי' דכתבו אחר הי' עמו דאין עושין שררה על הציבור פחות מב' ולא חשיב לי' מפני כבודו של רבא עכ"ל:

שם מאתים זוז נתונין לך כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' קמ"ה:

דף כג.

וליעביד בין אמלא ובין אחסר וכי מיקלע ר"ח בע"ש לא ליעביד כלל כו' אפ"ה אתי למיטעי אמרי האי מלא הוא והאי דלא עבדי איתנוסי הוא דאיתנוסי, נ"ב דוגמתו כתובות ט"ז ב' ניעביר קמי בתולה וקמי בעולה לא נעביר כלל זימנין דתפסה מאתים ואמרה אנא בתולה הואי והאי דלא עברו קמאי איתנוסי הוא דאיתניסו:

שם כי אתא ר' דימי אמר הוסיפו עליהם. נ"ב כל' זה ע"ז י"א ב':

שם תוד"ה משום כ' ורגילין לומר כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רמ"ד:

דף כג:

מאי גולה כו' זו פומבדיתא, נ"ב שעיקר ישיבת בבל שם הית', רש"י סנהדרין ל"ב ב' ד"ה לגולה ונ' הכוונה דכיון דעיקר ישיבת בבל שם הית' לכן היא עיקר הגולה וע"כ נקראת גזלה סתם:

דף כד.

ראב"צ אומר כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים ר"י:

שם שכבר קידשוהו שמים, נ"ב כל' זה סנהדרין י"ז א' כבר קידשך שמים:

שם תוד"ה אכסדרה כ' עולם דומה לאכסדרה, נ"ב יש להמליץ הכוונה דכל העולם מוקף מים אוקיינוס וחשוב מחיצה ע' עירובין כ"ב ב' אך נודע מ"ש הפוסקים לעניין עירוב דאם נקרשים הנהרות בימי הגשמים בטלה המחיצה ואסור לטלטל עכ"פ באותן שבתות והנה רוח צפון של אוקיינוס הוא ים נקרש תמיד וכך שמו בלע"ז מאר גלאציאל והרי שם לפי"ז בטלה המחיצה כל השנה נמצא רוח צפון דייקא של העולם פרוץ בלי מחיצה, שאילת יעב"ץ סי' ז' והוא רק דרך צחות כי אין להלום זה בגמ' ב"ב כ"ה ב':

דף כד:

כדרך שעשו כו, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' ס"ח מה שדן מכאן כיוצא בזה לביהכ"נ ע"ש:

שם רבים שאני, נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ס' וע' שו"ת ח"צ סי' י"ד:

דף כה.

כשבאו ליבנה קיבלן ר"ג, נ"ב ע' פיה"מ להרמב"ם הטעם דאומרם ראינוה שחרית במזרח לא שייך כלל להעדות דלא חייבתנו תורה לשואלם על שחרית רק על ערבית אם נראית

בו או לא וע"כ העדתם על שחרית אין לו תורת עדות כלל ואין משגיחין בו כלל ע"ש וע' מה שדן מזה בשו"ת ח"צ סי' מ"ד עש"ה:
שם וקיבלן ר"ג, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רל"ג:
שם פעמים שבא בארוכה כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א ס ק"ד:
שם אתם אפי' שוגגין אתם אפי' מזידין כו', נ"ב ע' תה"ד ח"ב סי' קט"ז דכ' על יו"ט של גליות וז"ל א"כ מדרבנן קרוים ימים טובים כו' דיש כח ביד חכמים לעשות יו"ט חול או חול יו"ט מאשר תקראו אותם קרי בי' תקראו אתם עכ"ל וע' לעיל כ"א א' תוד"ה לוי בסה"ד:
שם בל' הזה אמר לו עקיבא ניחמתני ניחמתני, נ"ב כזה מכות כ"ד ב':

דף כה:

יפתח בדורו כשמואל בדורו, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ו סי' קס"ג וע"ע שו"ת מעיל צדקה סי' נ' ד"ה ואם אפשר הי' אחד מן החכמים וע' שו"ת מהרי"ל סוף סי' ס"ז וע' נימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ד ע"א דפוס קאפוסט ד"ה דין אם הוברר טובי העיר דמתבאר שם דלאו דווקא דיינים רק כל טובי ומנהיגי העיר שנבררו מן העיר ואפי' יחיד שהובורר נאמר עליהם יפתח בדורו כשמואל בדורו במה שעושין בתקנות הקהל ע"ש וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קכ"ג לעניין אם גם בטובי העיר אמרי' דהפקרן הפקר כי היכי דהפקר ב"ד הפקר ע"ש וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סי' ז' עש"ה וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתנ"ד וע' בשו"ת שבסוף ס' תורת חטאת לבעל המנחת יעקב סי' א' ע"ש שהאריך:
שם עד דאיכא אהרן בהדך, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי רע"ז ולפי פירושו א"צ למ"ש התוס' דאין ב"ד שקול כו' ודו"ק:

דף כו.

לפי שאין קטיגור נעשה סניגור, נ"ב ע' בגליון וע"ע תוס' יבמות ז' א' ד"ה שנאמר כתבו דכהן שהרג את הנפש דלא ישא את כפיו היינו לפי שהרגו בידו ואין קטיגור נעשה סניגור כו' וע"ע חידושי רמב"ן שבת פ"ז א' ד"ה פירש כ' אהך דשיבר את הלוחות והסכים הקב"ה על ידו וז"ל וכן צ"ע מנלן שהסכים כו' אי משום אשר הרי כמה כתובים בתורה שאינן לשון אישור ושמעתי משום דכתי' אשר שברת ושמתם בארון ושברי לוחות מונחים בארון ואלמלי הי' בשבירתם חטא אין קטיגור במקום סניגור כו' עכ"ל ועמ"ש על הגליון יומא נ"ט ב' בשם המאירי ע"ש וע' יפה תואר על הבראשית רבה בראשית

פרשה י"ז סי' י"ג ד"ה ועוד יש לדקדק האיך ניתנו לכפרה מצוות דוגמת החטא דהא קיי"ל אין קטיגור נעשה סניגור כו' עש"ה:
שם הואיל ואישתני אישתני, נ"ב ע' סנהדרין קי"ב ב' כיון דאישתני אישתני וכלשון זה עוד מועד קטן י"ח א' ועמ"ש על הגליון לקמן ל"ב א':
שם והאיכא כף ומחתה, נ"ב ע' פי' מחודש בזה בס' בנין אריאל עה"ת פ' אחרי:
שם ולא שנים ושלשה שופרות, נ"ב ע' גליון הגרע"א ז"ל וע' אריכות בשו"ת ח"ס חאו"ח סי' ה':
שם גליון הש"ס ד"ה גמרא שפיר כי' פסחים דף כ"ח ע"ב, נ"ב ועוד ביומא נ"א ב' ובפסחים ב' ב' ובמנחות ע"ה א' ע"ב גי' רש"י ותוס' שפיר קאמרי לי' רבנן ועוד במנחות ס"ג ב' ובשבועות ח' א', כ"ו א', כ"ז ב', סנהדרין י"ט א':

דף כו:

לא הוה ידע כו' א"ל גזלן אמר לך דכתי' היקבע וגו', נ"ב צ"ע דתוס' חולין ק"י ב' ד"ה דתנן כ' דמשניות אפי' דטהרות הי' שגורות בפיהם וא"כ אמאי לא ידע מן המשנה ידים פ"ד מ"ג קובע אתה את השמים מלהוריד טל כו' שנא' היקבע וגו':
שם לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה כו', נ"ב דוגמת זה בכורות מ"ד א' לא הוו ידעי רבנן מאי ציחח שמעו כו':
שם א"ר לוי כו' והתנן כו' ולימא כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רפ"ז:
שם מ"ס בר"ה כמה דכייף כו' ומ"ם בר"ה כמה דפשיט כו', נ"ב בקרובץ של ר"ה יסד ציון שופר פשוט פשוט לב אחד קול שופר כפוף כפוף לב אחד והטעם דאלו ואלו דא"ח ואף שבפועל עושין רק כאחד מהם ומצאתי בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תמ"א וז"ל ומה שיסד הפייט קדירות חרס בשברונם ואח"כ התירו במחיצות מעץ לטמנם וקשיא רישא לסיפא לא קשיא כי כן דרך הפייטנים הוא עשה דברי רב ודברי שמואל וכן בקרובץ כל ר"ה ציין שופר פשוט קול שופר כפוף וכהנה רבות עכ"ל וע' תוס' לקמן כ"ז א' ד"ה מאן:
שם תוד"ה חלוגלוגות כ' ונ"מ לזב כו', נ"ב עוד נ"מ להך דעירובין כ"ח א' מערבין בפעפועין ובחלגלוגות וע"ש ברש"י וכן נ"מ להך דשביעית פ"ט מ"א והובא בסוכה ל"ט ב':

דף כז.

ציפהו זהב במקום הנחת פיו פסול, נ"ב במהרי"ל ה' שופר וז"ל ואמר מהר"י סג"ל ע"ה הא דאמרי' צפהו זהב אסור לתקוע בו היינו טעמא דאין קטיגור של זהב שעשו ממנו

העגל נעשה סניגור והשופר נכנס לפני ולפנים כדרך כ"ג ביוה"כ עכ"ל וצ"ל דשלא במקום הנחת פה לא שייך תו טעם זה:

שם וכן הנהי"ג ר' חלפתא בצפורי ורחב"ת בסכני וכשבא הדבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח בהר הבית בלבד, נ"ב כל' זה תענית ט"ז ב':

שם לפני המלך ד' הוא דבעי' כו', נ"ב בטורי אבן האריך אי ירושלים מיקרי לפני ד' בעלמא כמו גבי מעשר ואינו כעת לפני וע' ירושלמי סוכה פ"ג הי"א ושמחתם לפני ד' אלקיכם שבעת ימים בירושלים:

שם בתשרי נברא העולם, נ"ב ע' תוד"ה כמאן דאלו ואלו דא"ח ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן עכ"ל ונ' דאע"ג דבתשרי רק עלה במחשבה לבראות עכ"ז יתכן הלשון בתשרי נברא העולם וגם ל' התפלה זה היום תחלת מעשיך דכזה מצינו בפסחים נ"ד א' בבריתא י' דברים נבראו בע"ש כו' ר' נחמי' אומר משום אביו אף האור כו' וקמפרש התם דבע"ש רק עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד מוצ"ש הרי דגם המחשבה נקראת בריאה וע' באור החיים עה"ת פסוק בראשית אופן ט"ז שכ' כדברי התוס' דכאן מסברא דנפשי' וע"ש שכ' דנוכל לומר כי בניסן חשב ובתשרי יצא לפועל וכן להיפוך עכ"ל ואולם מתוס' דכאן נ' דסבירא להו בהחלט דבתשרי הי' המחשבה ובניסן המעשה וכן מבואר בשם האר"י ז"ל בפי' היום הרת עולם שאומרים בר"ה דהוא מל' הריון היינו מחשבה וכנודע:

דף כז:

אעפ"י שזה שמע וזה שמע כי', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רע"ט וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תת"ט פי' דה"ק וכן מי שהי' עובר אחורי ביהכ"נ כו' אם כיון לבו להדיא יצא ואם לאו דלא כיון לבו להדיא רק שמע סתמא לא יצא משא"כ מי שהוא בביהכ"נ אפי' סתמא יצא דכיון דבא לביהכ"נ לצאת י"ח בכלל הציבור ה"ל הסתמא לשמה אעפ"י שלא כיון בשעת שמיעה וזהו שפירש התנא אעפ"י שזה העובר שמע וזה שהוא בביהכ"נ שמע מ"מ זה כיוון לבו וזה לא כיוון לבי היינו דזה סהמי' ככיוון וזה אין סתמי' ככיוון ומיושב בזה כל הדקדוקים שיש לדקדק במשנה עש"ה ומה שמפרש הך דזה כיוון לבו דהכוונה דסתמי' ככיוון יש לי דוגמא אליו בסוכה כ' א' דאמר ומאי עשאה לשכיבה דקאמר סני קאמר סתם עשייתה נמי לשכיבה כו' וע' תוספתא פרק ב' דשם נאמר אעפ"י שזה שמע וזה שמע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו זה שכיון לבי יצא וזה שלא כיון לבי לא יצא שאין הכל הולך אלא אחר כוונת הלב שנא' תכין לבם תקשיב אזניך ואומר תנה

בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה עכ"ל התוספתא ונ' כוונת התוספתא דרך מוסר דבדברו מדין כוונת הלב דבעי' העיר ג"כ דלא לבד דצריך כוונת הלב לצאת ידי מצוה דק ראוי שיהי' שם ג"כ כוונת השתעבדות והתכנעות הלב להיות בטעם תכין לבם וגו' תנה בני לבך לי וגו' וזה נראה נמי כוונת המשנה דאחרי שאמר כאן זה. כיון לבו כו' סמך לו מיד והי' כאשר ירים משה ידו וגו' אלא לומר לך כ"ז שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים כו':

שם הוסיף עליו כל שהוא כו'. נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ס"ה:

שם איכא דרמי להו, נ"ב ע' גליון הגרע"א ז"ל והוא עוד בכתובות כ"ז א' וערכין כ"ז ב' וב"ב י"א א' ועוד שם כ"ו א' וב"מ פ"א א' וע"ע ע"ז ט"ז ב' רבינא רמי מתני' אבריתא ומשני:

דף כח.

בשופר של עולה לא יתקע כו', נ"ב ע' רש"י וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ל"ח ע"ש כל התשובה:

שם מלל"נ, נ"ב מה שנסתפק המגיה במל"מ אי לכתחלה מיהת אסור הארכתי בחידושי וכעת ראיתי עוד ברהיטת לישן שו"ת מהרי"ל סי' נ"ה משמע דפשוט דמותר גם לכתחלה ובגוף עניין מלל"נ ע' יומא י' ב' הפלוגתא אי דירת כ"ג בלשכת פרהדרין שמה דירה לחייב במזוזה ע"ש דפליגי אי דירה בעל כרחו שמה דירה או לא ואע"ג דהמצוה הוא כך שידור שם צ"ל דמאן דס"ל דלאו שמה דירה דאף דמצווה בזה מ"מ גם המצוה לעול על צואריהם ניתנו ולא מיחשב דירה מחמתה אף דוודאי רוצה הוא בקיום המצוה ולאידך מ"ד ס"ד דכיון דהוא מצוה שפיר שמה דירה ודע דיש לעיין קצת בעניין מלל"נ בדברי שו"ת הרא"ש כלל י"ג אות י"ז במש"ש וכן ס"ת לשמיעה קיימא ואיכא הנאה מינה וכן עטרה ומנורה אדם קונה מצות אלו להתנאות בהם ועל שמו נקראין ואיכא בהו הנאה וכן תכריכי עניים אם לא הי' ההקדש היו בני העיר קונין להם תכריכים עכ"ל ויש לדון בכל דבריו וממ"ש אדם קונה מצות אלו להתנאות כו' יש לדון דא"כ שופר נמי דמתנאה בקול תקיעתו ע' תוס' לעיל כ"ו א' ד"ה חוטא יוחשב ג"כ הנאה וכן ממ"ש וכן תכריכי כו' יש לדון דה"ה בשופר של איסורי הנאה וכדומה אילו לא הי' צריך לקנות אחר וצ"ל דנהי דכל הני לא מיקרי הנאה לגבי איסורי הנאה מ"מ לנידון דידי' שם שפיר מיחשבי הנאת הדיוט לעניין שיקרא אחיך ויהי' בו איסור ריבית וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קס"ג ונ' דמספקא לי' אי מצוות דרבנן נמי לל"נ ולא הביא כלל דברי הרז"ה דכאן וע"ש דמתבארת הערה

מתוך דבריו בהך דנדרים מ"ח א' דהנודרים הנאה זה מזה אסורים בדבר של אותה העיר ומינייהו ביהכ"נ ותיבה וספרים ואמאי הרי נדרו רק הנאה ובבואו לביהכ"נ להתפלל או כשקורא בס"ת של ציבור הרי אין נהנה מחבירו כלל דמלל"נ עש"ה דאין מובן מדבריו יישוב לזה ולענ"ד כיון דרשאין ליקח שכר עבור השאלת ספר ובקריאת בספר גזול וודאי הא אין יוצאין וא"כ נמצא כל אחד היוצא בחלק של חבירו שבספר שמרשהו לקרות בו בלי שכר נהנה בהרוחת השכר דמשתרשי לי' וכן בביהכ"נ כיון דרשאין ליקח שכר מבית שנותנין לציבור להתפלל בו א"כ יש ג"כ הנאה הנ"ל וה"ל כמקרא וביקור חולים במקום שנוטלין שכר דאסור גם במודר הנאה ע' נדרים ל"ו ג' ול"ט א':

שם שלחו לי' לאבוה דשמואל, נ"ב יבמות ק"ד ב' וק"ה א' לעיל כ"ז ב' וחולין י"ז א' אבוה דשמואל פגם ושדר כו' שלחו לי' כו':

שם שכפאוהו פרסיים, "ב ע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' ל"ד דכ' דנדה שאנסתה חברתה ואטבלה כוונה דחברתה כוונה מעליותא היא ולא מיבעי' היכא דיודעת היא דאונסין אותה לטבול דהא איכא כוונה דידה אלא שהיא על כרחה עכ"ל וצ"ע דהא כאן מוכח דבכפאוהו לא חשיב כוונה:

דף כח:

הישן בשמיני בסוכה, נ"ב ע' ס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער היסודות פרק ל"ה דעיקר הציווי שלא להוסיף בתורה הוא בתושבע"פ כו' וצע"ק מכאן דמפורש בתושב"כ בסוכות תשבו שבעת ימים וא"כ הרי ההוספה על תושב"כ וע"ש בס' הנ"ל מ"ש בגוף עניין בל תוסיף וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקט"ז וע"ש שכ' דטעמא דבל תוסיף כי כל המצות יש להם ולמספרם סוד נעלם והמוסיף או גורע בהם מבטל ומבלבל הכוונה האלקי"ת עכ"ל וע' מה שהארכתי בזה בשב דנחמתא:

שם מצוות אינו עובר עליהן אלא בזמנן. נ"ב ע' רש"י חגיגה ח' ב' ד"ה חוזר ומקריב:

שם שאני הכא כיון דאילו מיתרמי לי' ציבורא אחרינא כו', נ"כ בראבי' סי' קע"א דיקדק מכאן דהוספה אינה פוסלת המצוה דאל"כ הברכה הנוספת הרי פוסלת ברכות הקדומות וצריך לברך שנית לאותו הציבור עצמו ול"ל למינקט ציבורא אחרינא עש"ה ויש לדון בזה ואין הגליון מספיק וע"ש עוד בראבי' דמדמה הוספה לחציצה עש"ה וע' כזה זבחים י"ט א' דקרי ליתור בגדים חציצה ע"ש:

שם כשלא נתת עברת על בל תגרע, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' ר"פ:

שם כיון דאילו מיתרמי לי' כו' כולי' יומא זמני' כו', נ"ב ע' מה שדן מכאן בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ"ח:

שם תוד"ה ומנא כ' מה שאין עובר בעשה ד' מחיצות, נ"ב מוכח מכאן דדפנות הסוכה חשיבי נמי חפץ המצוה ולאו דווקא הסכך וע' רא"ש פ"ק דסוכה סי' י"ג ודיברתי מזה בלקח טוב כלל י"ב אות ו' וע"ע בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' נ"א וע' ש"ע או"ח סי' תר"ל סעי' א' במ"ש וא"צ להעמידם דרך גדילתן וע' ס' הפרדס לרש"י סי' קפ"ט דכ' וכשעושין הסוכה נועצין הקנים כו' וס' תניא רבתי ה' סוכה סי' פ"ב עניין הדפנות והכשירן מש"ש בעניין הדפנות אם צריך בהו דרך גדילתן ועמ"ש על הגליון סוכה כ"ט ב':

דף כט.

משמיע בעי כוונה, נ"ב אם מקצת הקהל שכרו להם תוקע והתנו עמו שיכוון להוציא אותם לבד ולא מקצת האחר ועבר וכיוון להוציא כל השומעים אזי כולם לא יצאו דהתוקע נקרא שליח כמו ש"ץ ושליח ששינה מדעת משלחו בטל שליחותו, שו"ת חות יאיר סי' קפ"ו וע"ש:

שם ת"ש נתכוון שומע כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רמ"ו:

שם אף לעצמו אינו מוציא נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תת"ח:

דף כט:

במקדש היו תוקעין, נ"ב ע' פה"מ להרמב"ם דכולי' ירושלים קרוי מקדש וקצת ראי' מן המדרש הובא בס' תניא סי' י"ב וז"ל כשבנה שלמה את ביהמ"ק פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י בונה ירושלים עכ"ל ומוכח דירושלים וביהמ"ק עניינם אחד ועמ"ש על הגליון לעיל ה' א' וע' רש"י סנהדרין צ"ד א' ד"ה אבל ישראל דכולי' ירושלים קרוי' בית עולמים עש"ה:

שם כתוב אחד אומר כו', נ"ב ע' ס' משנת חכמים למהר"ם חאגיז ז"ל אותיות תקל"ז, תקל"ח, תקל"ט, תק"מ וצ"ל דאפי' לפי המסקנא דכאן דרק מדרבנן משום גזיר' דרבה הוא דלא תקעי' מ"מ כבר היתי' הגזירה גם בימי משה ולכן נאמר בשנה ראשונה זכרון תרועה כפי מה שהיתי' העשי' בפועל רק זכרון ולא תקיעה ואע"ג דהי' אז מקום שיש בו ב"ד דתוקעין בשבת גם בגבולין מ"מ י"ל דזהו רק אחר חורבן המקדש זכר למקדש משא"כ אז בשנה ראשונה דלא הי' עדיין מקדש לא היו תוקעין בשבת ועמ"ש על הגליון קידושין ל"ח א' דהיו גזירות גם בימי מרע"ה וכמדומה שכן ראיתי מובא בשם הרא"ם

על הסמ"ג דגזירת שבות דהזאה בשבת דהוא ג"כ מחשש דשמא יעבירנו הי' עוד בימי מרע"ה ואין ספר הנ"ל בידי לעיין בו ואולם עדיין צ"ע דהא טעמא דתקעינן במקדש הוא משום דאין שבות במקדש דהטעם משום דכהנים זריזין הן וא"כ כ"ש בבית דינו של מרע"ה והרי גם בעליית בית נתזה בלוד התירו שבות מטעמא דבית נתזה זריזין הן ע' שבת כ"ט ב' וכ"ש בית דינו של מרע"ה ויש ליישב ואין להאריך כאן וע"ע חידוש בס' תניא רבתי ה' ר"ה סי' ע"ז וז"ל יש מקשין ל"ל גזירה דרבה הא תרי קראי כתיבי יום תרועה וזכרון תרועה ומוקמי' חד בשבת וחד בחול ומתרצים דרבה גופיי' מפרש להו לקראי ואמר מאי טעמא אמר קרא זכרון תרועה משום דשמא ילך אצל בקי ללמוד כו' עכ"ל וצ"ע ואולי הי' לו איזה גירסא אחרת כאן ועכ"פ מכלל דבריו נשמע דשייך סייג בדאוריתא דדנתי בזה בלקח טוב בכלל מיוחד וע' ברוקח סי' ר"א דכ' וז"ל אבל בשבת אין תוקעין משום גזיר' דרבה ועוד כי השבת אות וישראל נשמרים בו [פי' מפני השטן וא"צ התקיעה לבטלו עש"ה] עכ"ל וצע"ק לשונו ז"ל דתלי לי' במאי דשבת הוא אות דר"ה שחל בחול נמי הרי הוא אות מדאין מניחין בו תפילין ועכ"ז תוקעין:

שם הכל חייבין כו' גזיר' כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קצ"ז וסי' רי"ב:

שם גזיר' שמא יטלנו כו', נ"ב מה שהקשו האחרונים דלר"א דס"ל דמכשירי שופר נמי דחי שבת א"כ הא גם ההעברה מותרת ע' ס' יריאים סי' קכ"ד שכ' אהא דאין לולב ניטל ביו"ט ראשון של חג שחל בשבת וז"ל ואע"ג דכתי' ולקחתם לכם ביום הראשון ואסור דרבנן [נ' דתחת ואסור דרבנן צ"ל ודרשי'] ביום אפי' בשבת להתיר מכשירין לר"א ה"מ במקדש אבל בגבולין לא מ"ט כו' גזיר' שמא יטלנה בידו ויעבירנ' כו' עכ"ל ומבואר דגם לר"א שייכא גזיר' דרבה וצ"ל טעמו דלר"א נמי לא הותר רק הכשר הצריך משא"כ ההעברה דהליכה אצל בקי הכשר שא"צ הוא שאפשר לו לילך בלא שופר וילמדנו הבקי בשופר של עצמו או יבא הבקי לביתו ללמדו וע' תוס' שבת ק"ל א' ד"ה ר"א ושם ב' ד"ה שלא ברצון ותוס' יבמות י"ד א' ד"ה במקומו ותוס' פסחים ס"ח א' ד"ה דתרומה:

שם תוד"ה שמא כ' ונ' דמרה"י לרה"ר אית לי' היכירא כו', נ"ב י"ל דרבה גופיי' דייק ממשנה שבת י"א לא יצא החייט כו' דאיכא למיחש רק אהעברה ע"ש בפנ"י על המשנה:

דף ל.

כי הוי מסיים שליחא דציבורא תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אוני' מקל תקיעיא דיחידאי, נ"ב ברע"ב עה"ת פ' ואתחנן ד"ה לא תוסיפו כ' דליכא בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים ואפי' בזאח"ז כדאמרי' בירושלמי דראש השנה לא שמע איניש קל

חברי' מקל תקועיא כלומר שהי' תוקעין הרבה אחר יציאתם מידי חובה עכ"ל וחידוש שהביא זה מן הירושלמי והי' יכול להביאו מן הבבלי כאן:

שם מאי ועם ב"ד בזמן ב"ד, נ"ב דוגמת ל' זה דאמר ועם ב"ד ואין הכוונה ב"ד ממש רק על זמן ב"ד במנחות ל"ו א' תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן ע"ש ברש"י דפי' משעת זמן הנחתן:

שם אילימא איש ואשתו, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רצ"ז ולפי דבריו הל"ל דהאי איש וביתו איובל קאי:

שם שוה כו' אלא כו', נ"ב ע' מס' עבדים פרק א':

שם נינערו לעמוד ולא עמדו מהו, נ"ב דוגמתו מ"ק כ"ב א' וע' מה שדן מכאן בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ"ח:

שם רואה פרט ליושבת בנחל, נ"ב כזה מגילה ג' ב' וע' זבחים קי"ח ב':

שם ויאמרו אישתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח עכשיו נמי ניכול ולא ידעי דאישתקד לא הוה עומר האיר מזרח התיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר, נ"ב דוגמת זה מנחות מ"ו ב' גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה ויאמרו אישתקד אכלנו לחם בלא כבשים עכשיו נמי ניכול ואינהו לא ידעי דאישתקד לא הוו כבשים אינהו שריין נפשיהו השתא דאיכא כבשים כבשים הוא דשרי להו וע"ע דוגמא פסחים ע"ח ב' גזירה שמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה ויאמרו אישתקד כו' ואינהו לא ידעי כו' וע"ע שם צ"ב א' גזיר' שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד כו' עכשיו נמי כו' ולא ידע כו' וע"ע שם קי"ד ב' תוד"ה אחד דליכא למיחש שמא יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד עשינו כו' והשתא נמי כו' וע"ע ביצה ה' ב' מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אישתקד מי לא אכלנו בינה ביו"ט שני השתא נמי כו' ולא ידעי דאישתקד שתי קדושות כו':

דף ל:

מאי התקין דרש והתקין, נ"ב כזה לעיל כ"א ב' התקינו שלא יהו מחללין כו' ע"ש בחידושי הר"ן ועוד דוגמתו יומא פ' א' ב"ד של יעב"ץ תיקנום לפמ"ש החות יאיר בתשובה סי' קצ"ב אות ס"ו וע"ע דוגמא בס' יריאים סי' כ"ד דמפרש הך דפרק ג' דברכות והן מדקדקין על עצמן עד כזית כו' דהיינו דורשין ומדקדקין ומה"ת קאמר ע"ש וכזה עוד במכות כ"ב ב' ואתו רבנן בצרו חדא היינו שדרשו ובצרו עמש"ש בגליון:

שם תוד"ה ונתקלקלו כו' כ' וא"ת ואמאי לא חשיב קלקול של מוסף כו', נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קמ"ו:

שם כ' ה"מ בקרבן יחיד דאין טעון שיר', נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' נ"א כ' ואגב אעורר כי לכאורה ממזמור לתודה מוכח דאמרי' שירה על נדבת יחיד דתודה נדבה היא כו' וא"כ מוכח דאמרי' שירה על נדבת קרבן יחיד כהרמב"ם פ"ב ממעה"ק ה"ב דלא כתוס' ר"ה ל' ב' סוף הדיבור ואם יאמרו התוס' דקאי אתודת ציבור כמו הביאו לי פר הודאה דתענית כ"ג א' א"כ ק' דתיפשוט איבעי' דערכין י"א ב' אי נדבת ציבור טעון שיר' או לא עכ"ל ז"ל ופליאה גדולה דאשתמיטא לי' גמ' ערוכה זבחים ה' א' דאין תודה בציבור וע"ש בתוד"ה תודה יוכיח דתודה ושלמים אימעטו מקרא דלא אתי בנדבת ציבור ע"ש והך דערכין י"א ב' מפורש שם דקאי אעולה דבאה בנדבת ציבור בקיץ המזבח ע"ש והך דתענית הביאו לי פר הודאה קרבן יחיד הי' שהי' הוא עצמו מביא קרבן תודה ומודה להשי"ת על שהוריד גשמים לישראל וזהו קרבן יחיד ככל תודה דמאי נ"מ על מה הוא מודה אם על נס שנעשה לו או על נס שנעשה לישראל וז"פ ועוד יש תימה בדבריו ז"ל מדברי התוס' דכאן עצמם דאפי' הי' נוהג תודה בציבור מ"מ הא אינו קרבן הקבוע לו זמן והרי התוס' הצריכו תרתי קרבן ציבור וקבוע לו זמן וגם במחכת"ה אישתמיטתי' ל' הגמ' בתענית כ"ג א' שם גופי' דאמר שם הביאו לו פר הודאה סמך שתי ידיו עליו כו' ואילו הי' קרבן ציבור מה זו סמיכה:

דף לא:

ואידך פלוגתא כו'. נ"ב קצ"ע דאמאי לא אמרי' דאידך היינו דתני' בב"מ כ"ח ב' משחרב ביהמ"ק כו' התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות והוא דומי' דכמה תקנות דהתקין ריב"ז משחרב ביהמ"ק ואין לומר דר' פפא ור' נחמן בר יצחק כך קיבלו מרבותיהם דזה הוא שהתקין דא"כ מאי פריך כאן רנב"י מ"ט לא אמר כר' פפא וכן ור' פפא מ"ט לא אמר כרנב"י הא מפי הקבלה אמרו ולא הי' אפשר להם לומר כאידך וע' שינוי בב"מ שם דשם נאמר משחרב ביהמ"ק שיבנה במהרה בימינו התקינו כו' ואילו בכל הנך דמכלתין אמר משחרב ביהמ"ק התקין ולא אמר שיבנה כו' ואולי הטעם בהך דב"מ לפי ששם הית' התקנה בעניין השבת אבידה ומצות השבת אבידה נ' דמקרבת הגאולה ע' מכות כ"ד א' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים מתקיף לה ר' פפא דילמא כאבידה המתבקשת דכתי' תעיתי כשה אובד בקש עבדך כו' ולכן השבת אבידה לבעלי' מקרבת הגאולה דהוא ג"כ חזרת אבידה לבעלי' מדה כנגד מדה ולכן אמרו שם שיבנה במהרה בימינו כלומר דהתקינו שיהו מכריזין להשב אבידה ע"י כך עש"ה והכרזה זו עצמה דהיא קיום מצות השבת אבידה מועלת שיבנה במהרה כו' והוא דוגמת

הך דקידושין ל"ז ב' ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין כר ל"ל ההוא מיבעי לי' כו' עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וכך כאן עניין הלשון משחרב ביהמ"ק עשה מצוה זו שבשבילה יבנה במהרה בימינו כן נזכה בב"א:

דף לב.

רחמנא אמר אידכר, נ"ב ע' חידושי הר"ן דכ' רחמנא אמר לאו דווקא דהא כל הני ברכות מדרבנן בעלמא נינהו כו' אלא משום דרבנן תקנוהו ואסמכינהו אקראי כו' ודכוותה הא דאמרי' בפ"ק אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות עכ"ל וע' תוס' ב"מ צ"ב ב' ד"ה לא זכי לי' רחמנא דכ' לאו דווקא נקט רחמנא דמדרבנן הוי מציאת קטן ושכרו לאביו אלא כלומר לא זכי לי' רבנן וריב"ן גריס לא זכו לי' רבנן א"נ נקט רחמנא משום בתו דמה"ת מעשי ידי' שלו כו' עכ"ל ואולם בהך דב"מ הוא דרבנן שאין לו אסמכתא בקרא ולא דמי לכאן דיש לו אסמכתא ושייך טפי ל' רחמנא וע"ע ב"ב י"א א' אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ע"ש ברש"י דמשום דיש ללמוד דבר זה מקרא דקול דמי אחיך דדרשי' דמו ודם זריעותיו קאמר אתה אמרת ע"ש ואין זה מדוקדק כ"כ דזהו רק דרש ונלמד מקרא אבל אין מתיישב ע"ז ל' אתה אמרת כל המקיים כו' כיון שלא נאמר כל' זה בתורה זולת אם נאמר דכיון דאיתיהיב קרא למידרש כמאן דאיתמר בהדיא דמי כהך דסנהדרין פ"ט א' כיון דאיתיהיב ק"ו למידרש כמאן דאיתמר לי' דמי ואולם לענד"נ פשוט דכיון דנאמר ל' זה ממש במשנה דסנהדרין ל"ז א' וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא והקב"ה מסכים על דברי חכמים והויין דברי חכמים דברי השי"ת ושפיר שייך ל' אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא כיון שנאמר במשנה דסנהדרין כך והוא כהך דאמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות כו' הואיל וחכמים אמרו כך:

שם דהואיל ואישתני אישתני, נ"ב דוגמתו בבא בתרא ט"ו א' וע' מה שדימה לכאן בשו"ת מהר"י ברונא סי' ט"ז:

שם מפני מה לא נאמר שבתון שבתון שבו פתח הכתוב תחלה, נ"ב ע' פירש"י דכ' דהמלאכה עיקר וע' תוספתא פרק ב' ששם נאמר מפני מה לא נאמר שבתון שבתון שכן הוא פוגע בשביתה ראשון ונ' הכוונה דהשביתה חלה מיד כשקידש היום משא"כ מלכיות זכרונות ושופרות וקידוש היום דנאמרים ונעשים אח"כ והוא כהך דברכות נ"א ב' וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא:

שם כנגד שבעה רקיעים, נ"ב כזה מנחות ל"ט א':
שם רש"י ד"ה בני אלים לישנא דתקיפי כמו ואת אילי הארץ לקח, נ"ב כוונתו לגמ' יבמות כ"א א':

דף לב:

וותיקין, נ"ב ע' פירושו ברכות ט' ב' רש"י ד"ה ותיקין:
שם א"ה הלל נמי כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רכ"ה:
שם מכלל דבר"ה ליכא הלל מ"ט, נ"ב ע' מהרי"ל ה' ר"ה עוד טעם מפני שנאמר בהלל כי הצלת נפשי ממות ואין יכול לומר כן בר"ה כי החיים תלוים ועומדים עד יום כפור והקשה שם ע"ז דא"כ נימא בדילוג של אותו פסוק כמו בר"ח שאומרים אותו בדילוג ע"ש ויותר מזה יוקשה דהא ר"ה הוא גם ר"ח וא"כ עכ"פ הל"ל הלל כמו בר"ח ואז ממילא הי' אותו פסוק מדולג וגם לפי הטעם שלו יוקשה עוד מדוע אין אומרים הלל ביוה"כ דישראל מובטחין שהי' הגמר דין לחיים כמבואר במדרשות והרי הש"ס כאן שואל טעם גם על יוה"כ:
שם מפני מה כו', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' ר"ד:
שם מ"ט שופר עשה הוא כו', נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קט"ו וע' נימוקי מהרמ"מ שבסוף שו"ת מהרי"ו בעמוד האחרון שכ' וז"ל דין דגואלי הדם רדפוהו עד חובה והשיגוהו כדין עשו שנקמו נקמת אביהם כו' ועל מה שהלכו חוץ לתחום בשבת כדי לנקום אביהם ומה רציחה שהיא אב מלאכה דוחה שבת ק"ו מעבודה לולי שכתב לא תבערו אש כ"ש תחומים דרבנן עכ"ל הרי דאע"ג דכתי' קרא דלא תבערו לומר שאין מיתת הרוצח דוחה שבת ואפי' יו"ט אינו דוחה כמבואר בסנהדרין ל"ו א' מ"מ דוחה לאיסור תחומים דרבנן ואולי שאני הכא דמסברא לא דחי דאין עדל"ת ועשה לכן לא דחי גם לתחומין דרבנן דהוא עול"ת דרבנן ורק ברציחה דהי' דוחה מסברא מק"ו מעבודה ורק מגזה"כ דלא תבערו הוא דלא דחי לכן לגבי תחומין דרבנן דליכא קרא נשאר כסברא החיצונה ודחי ולפי"ז למ"ד דיו"ט ל"ת גרידא ושריפת קדשים וכן מילה שלא בזמנה מגזה"כ הוא דלא דחו יו"ט ע' שבת כ"ד ב' אזי ידחו שפיר לאיסור תחומין וה"ה דשופר יש לו לדחות לאיסור תחומין וא"כ תיקשי עלייהו ממשנה דכאן וע' תוס' כתובות ז' א' ד"ה מתוך דשריפת חמץ אין דוחה לאיסור מוקצה דרבנן ע"ש ולמאן דאמרי הנ"ל לסברת מהרמ"מ הנ"ל יש לו לדחות ג"כ לאיסור מוקצה ובאתי רק להעיר:

שם תוד"ה בשעת כ' ואעפ"י שבטלה כו', נ"ב ע' תה"ד ח"ב סי' מ' וע' ס' הפרדס לרש"י סי' ב' מש"ש ואע"ג דבזה"ז אנו אומרים בתוך י"ח ברכות כו' קדושה שבתוך ובא לציון גואל לא בטלוה כו' וע"ש סי' ד' טעם על מה שאין אומרים בקדושה דשחרית פעמים באהבה שמע אומרים ע"ש וצ"ע דמאי שנא מהך דסי' ב' הנ"ל וע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' א' ד"ה ולפי מה שנראה לי מסוגיות הגמ' דקריעת הגט עתה אינו מעיקר ההלכה דכיון דהוזכר בגיטין ס"ד א' רק בשעת השמד לכן אין לו לנהוג עתה וי"ל ג"כ דכיון דהי' כן בשעת גזיר' ראוי שלא יובטל וע' ראבי' סי' קע"א דתי' קישית התוס' דכאן דיש כאן עוד סברא לתקוע במוסף כי היכא דבמקדש תמיד של ר"ה שחרית הי' קרב בשיר של חול ולא נזכר עניין היום והתרועה רק במוסף שהיו אומרים הריעו ע' לעיל ל' ב' וע"כ כיון דתפלות במקום תמידין תקנום לכן יש לתקוע גם עתה רק במוסף וע"כ נהי דסברא דזריזין מקדימין כו' אלימא טפי מ"מ אחרי שביטלוה מפני הגזירה העמידוה כבראשונה כמו שהיו עושים בזמן הבית ר"ל דהעמידו המנהג שנהגו בזמן הגזיר' דהוא כבראשונה כמו שהיו עושים בזמן הבית ולא רצו לבטלו עוד אחר שנהגו בו יען יש גם לו סברא וטעם דהוא דומה לזמן הבית [ויש שם מגיה בראב"י שהגיה והוסיף תיבת ל"א עבור של"א הבין הכוונה]:

דף לג:

סדר תקיעות שלש של שלש שלש, נ"ב ע' רוקח סי' ר"א וז"ל סדר תקיעות ג' של ג' ג' שהרי שטן בג' ענייניים יורד ומחטיא עולה ומקטרג יורד וממית כנגדם תיקנו ג' תקיעות של ג' ג' לכפרה עכ"ל ז"ל ולפי סדרו פשוטה לפני' לכפר על החטא ותרועה לבטל הקטרוג ופשוטה לאחרי' להפוך מות לחיים וכן הג' סדרים:

שם כך כל יחיד ויחיד חייב, נ"ב א שו"ת הר"י מגא"ש סי' פ"ו:

שם שליח ציבור מוציא את הרבים ש חובתן, נ"ב ע' ברוקח סי' רי"ח דכ' וז"ל ואעפ"י שש"צ מוציאו מצוה מן המובחר שיהא היחיד מתפלל בעצמו שיש בהם כמה מילי דרחמי כייף אינישׁ לבי' ומכוון אבל אהבה רבה דאית בה רחמי דתורה מנוה לשמוע עכ"ל וצריך ביאור:

שם כשלשה שברים, נ"ב ברוקח סי' ר"ב בשם מורו דבספרים ישינים אין כתוב שלשה שברים רק שברים סתם והילכך אם תקע שני שברים יצא ע"ש:

שם בחודש השביעי שיהיו כל תרועות של חודש שביעי זה כזה, נ"ב כעין זה פסחים צ"ו א' בחודש זה שיהיו כל עבודות של חודש זה כזה:

דף לד.

איתקין ר' אבוה כו', נ"ב בבה"ג ה' ר"ה בתר דהביא דברי ר' אבוה כ' וכל כך למה כדי לערבב את השטן דא"ר יצחק מפני מה תוקעין בר"ה מ"מ תוקעין גזה"כ היא אלא מ"מ תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין וכל כך למה כדי לערבב כו' עכ"ל נ' כוונתו דגם ריבוי תקיעות דר' אבוה הם כדי לערבב כו' וזהו דגירסתו בהך דר' יצחק וכל כך למה היינו דהם ב' קושיות למה תוקעין מיושב ומעומד ועוד כל כך למה היינו ל"ל ריבוי תקיעות כל כך תשר"ת תש"ת תר"ת ועל שניהם התי' כדי לערבב כו' וכן מצאתי מפורש גם ברוקח סי' ר"א וז"ל אבל ה' תקיעות התקין ר' אבוה בקיסרי ובתרועה היו מספקין אם היא שברים או תרועה ממש והוצרך לתקן בכל ענייני ספיקות פן יבא השטן בעניין אחר עכ"ל ומבואר דמעיקר הדין לא הי' ר' אבוה חושש לאלו הספיקות רק מחשש פן יבא כו' וצ"ל הטעם כדברי ר' האי ז"ל דכולם תרועות לפי האמת בין גנוחי ובין ילולי והיו חילוקי מנהגות מקומות בזה תחלה וכלם יצאו וכמ"ש הראשונים ז"ל בשמו:

שם שמע תשע תקיעות כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"ו :

דף לד:

אסדר ברכות שמע להו, נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' פ"ו וז"ל מה שאמרו כשם שש"ץ חייב כך כל יחיד ויחיד חייב ר"ג אומר כו' דברים אף הם אמורים על תפלת הלחש שעלי' היו התקיעות כו' עכ"ל והוא מקור למנהג הספרדיים לתקוע גם בתפלת הלחש ואולם ברוקח סי' ר"ג ראיתי וז"ל במדרש א"ר פנחס למה אין תוקעין אלא בתפלת המוספין אלא בשעה שהם עומדים באימה בדין יהו מלאים מצוות כרמון שקראו את שמע והתפללו תפלת השחר וקראו בתורה והתפללו מוסף אז יזכו בדין עכ"ל ומשמע דאין תוקעין בלחש אם לא שנאמר דכיון שהתחילו להתפלל מוסף קרי לי' והתפללו מוסף :

שם כי נהירנא לך, נ"ב ס"א נחירנא והיינו לסימן וכפירש"י וכזה בגיטין ס"ח א' נחר לי' ר' חסדא ופירש"י עשה לו סימן :

שם לא אמרו אלא בחבר עיר, נ"ב ע' רש"י שכ' חבורת ציבור אבל יחיד מברך את כולו וע' סדר ר' עמרם גאון שכ' וז"ל ויחיד במקום שאין שליח ציבור מתפלל שבע ברכות ואומר עלינו לשבח ולאחר שסיים תפלתו תוקע תשר"ת תש"ת תר"ת בד"א בשלא הי' חבר עיר אבל הי' חבר עיר שומען על סדר ברכות כו' עכ"ל נ' כוונתו דדווקא אם לא הי' אותו היחיד חבר עיר היינו חכם העיר אבל אם הי' חכם העיר שומען על סדר ברכות וקמפרש הך דחבר עיר דכאן על חכם העיר לא על ציבור והוא כהך דחבר עיר דמגילה

כ"ז ב' דפירושו חכם העיר ע"ש והטעם נ' דחכם העיר חשוב כמו ציבור וכזה מצינו בכמה דוכתי עמ"ש בגליון ברכות י"ב ב' :

שם כשם שמוציא כו', נ"ב כלומר מגו דמוציא לשאינו בקי מוציא נמי לבקי אבל כולן בקיאין אין מוציא אותן, שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קי"א וע"ש :

שם א"ר יוחנן מודין חכמים לר"ג ורב אמר עדיין היא מחלוקת, נ"ב כזה פליגי ג"כ בקידושין נ"ג א' :

דף לה.

ושל יה"כ, נ"ב פ' יום הכפורים של יובלות, כן הוא בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' רפ"ה וכן הוא בחידושי הר"ן כאן ד"ה אלא משום דאוושי ברכות :

שם אפי' כו' ולא מיבעי' כו', נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' צ"ז דלכאורה לפי דבריו יש סברא מיוחדת בתפלה שיוצרכו הציבור שהש"ץ מוציא אותם להיות בביהכ"נ מטעם דתפלה במקום קרבן ובקרבן בעי' עמידת הבעלים על הקרבן כדאמרי' שלהי תענית עש"ה במהרי"ל ואפי' נימא דבעלמא אפי' מחיצה של ברזל אין מפסקת כו' מ"מ בתפלה ראוי שתהי' מחיצה הפסק בין הש"ץ למי שמוציא אותו כיון דע"י הפסק המחיצה עכ"פ אינו עומד על גביו וע' תוס' סוטה ל"ח ב' ד"ה מחיצה ופסחים פ"ה ב' ד"ה וכן: